

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

REPREZENTACE LITERÁRNÍ TVORBY ČESKÉ I ZAHRANIČNÍ
V EVANGELICKÉM ČASOPISE NOVÝ ŽIVOT

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Veberová, Ph.D.

Autor práce: Alexandra Iličová

Studijní obor: Bohemistika – Anglický jazyk a literatura

Ročník: 3.

2018

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 30. 7. 2018

Alexandra Iličová

.....

Poděkování

Tímto by ráda poděkovala paní Mgr. Veronice Veberové, Ph.D., za veškerou pomoc, cenné rady, ochotu, trpělivost, vstřícnost a čas, který mi během realizace této bakalářské práce věnovala.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá literárními odkazy v evangelickém časopise *Nový Život*, který vycházel v letech 1917 až 1923. Její součástí je stručné nastínění vzniku a vývoje některých dalších evangelických časopisů v souvislosti s historickým vývojem od druhé poloviny 19. století až do počátku 20. století. Práce se dále věnuje zmapování jednotlivých ročníků a snaží se postihnout jejich vývoj a proměny obsahové i formální. Následně je pozornost přenesena především na literární odkazy v časopise a autoři, jimž byla věnována největší pozornost, jsou detailněji představeni – jedná se o anglickou spisovatelku Amy le Feuvre, skotského spisovatele Iana Maclarena a českého básníka a hymnologa Gustava Adolfa Molnára. V poslední kapitole práce je přiblížen náhled evangelického okruhu společnosti na literaturu a umění obecně.

Klíčová slova

Evangelické časopisy, časopis *Nový Život*, 1. polovina 20. století, evangeličtí autoři, Amy le Feuvre, Ian Maclaren (vl. jm. John Watson), Gustav Adolf Molnár

Summary

The bachelor thesis deals with the description and evaluation of literary references in the evangelical magazine *Nový Život*, which was published from 1917 to 1923. The thesis contains a brief outline of the emergence and development of some of the other evangelical magazines in context to historical development from the second half of the 19th century to the beginning of the 20th century. In the next part of the thesis, the magazine has been described in terms of the changes and development of both its form and content in every year of its publication. Subsequently, the focus has been switched to literary references in the magazine, and the most popular authors have been introduced in more detail. These authors are Amy le Feuvre, a British writer, a Scottish writer called Ian Maclaren, and a Czech poet and hymnologist Gustav Adolf Molnár. In the last chapter of the thesis, an insight into evangelical views of literature and art in general has been provided.

Keywords

Evangelical magazines, magazine *Nový Život*, 1st half of 20th century, evangelical authors, Amy le Feuvre, Ian Maclaren, (real name John Watson), Gustav Adolf Molnár

Obsah

1	Úvod	7
2	Historie evangelických časopisů a dobový kontext jejich vzniku	9
2.1	Faktory umožňující rozvoj evangelického hnutí.....	10
2.2	Vznik prvních evangelických časopisů	11
2.3	Druhá vlna vzniku evangelických časopisů	12
2.4	Konec 19. a počátek 20. století	13
2.5	Časopisy od počátku 20. století.....	14
3	Časopis Nový Život	16
3.1	Redakce časopisu	16
3.1.1	Adolf Novotný	16
3.1.2	František Polák	17
3.1.3	Pavel Nešpor	18
3.1.4	Štěpán Šoltész	18
3.1.5	Jaroslav Hlaváček	19
3.1.6	Další spolupracovníci: Josef Pilař a Jan Říha.....	19
3.2	Časopis, jeho proměny a vývoj (v kontextu doby a jeho redaktorů)	19
3.2.1	Časopis v letech 1917 až 1920.....	20
3.2.2	Časopis v letech 1921 až 1923.....	28
4	Literární odkazy v časopise <i>Nový Život</i>	34
4.1	Besedy Nového Života	34
4.2	Knihovnička Nového Života	34
4.2.1	Ian Maclaren	35
4.2.2	Amy le Feuvre	41
4.2.3	Gustav Adolf Molnár	44
5	Časopis a jeho literární odkazy v rámci kulturní diskuze	52
6	Závěr	55
7	Seznam literatury	57
8	Seznam příloh	62

1 Úvod

Noviny a časopisy na počátku 20. století představovaly hlavní platformu pro sociální, kulturní a zájmové dění v různých skupinách a odvětvích české (a samozřejmě nejen české) společnosti. Evangelické časopisy v tomto ohledu nepředstavují výjimku. V mnohém českých listů představují svébytnou skupinu s distinktivním vývojem, výrazně ovlivněným a do velké míry spjatým s dějinnými událostmi sahajícími v některých případech až hluboko do české minulosti, výrazně se však formujícím v návaznosti na dějinné události od druhé poloviny 19. století. Svými proměnami, posuny a rozdílným zaměřením tvoří cenné a důležité svědectví o myšlenkovém životě a hodnotách této skupiny, v české společnosti sice menšinové, ale přesto ne bez vlivu na českou kulturu, a to zejména na počátku 20. století. Přesto tyto časopisy zůstávají poněkud na okraji vědeckého zájmu, a v mnoha případech chybí i základní literatura, která by do této problematiky vnesla alespoň základní orientaci užitečnou pro další bádání.

Tato bakalářská práce se proto pokouší o takovéto základní zmapování jednoho z časopisů ve spojitosti s literárními reflexemi, které v něm byly obsaženy, a tak vytvořit jakousi výběrovou sondu do literárního života a světa řadového evangelického čtenáře minulého století, ovlivněného spíše než teoretickými teologickými otázkami snahou spojit život náboženský a svět literární. Tímto časopisem se stal *Nový Život*, vycházející v letech 1917 až 1923, spojený především se jménem známé osobnosti evangelické scény Adolfem Novotným a dále pak se Štěpánem Šoltészem a farářem Františkem Polákem.

Náplní první etapy práce bylo těchto sedm ročníků, kompletně dostupných v knihovně Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy, zanalyzovat po formální i obsahové stránce – zaměřit se tedy na náležitosti spojené s vydáváním časopisu, jako je periodicita, rozsah jednotlivých čísel a složení redakce časopisu, a poté se soustředit na jeho obsah. Při analyzování obsahu byla pozornost věnována formálnímu i obsahovému zpracování příspěvků v rámci jednotlivých rubrik a také proměnám a vývoji časopisu v průběhu všech sedmi let jeho existence. V rámci literárních odkazů, které časopis nabídl, tato etapa zahrnovala také práci s dalšími primárními zdroji, a to se čtyřmi literárními díly vydanými vlastním nákladem časopisu.

Druhá fáze zahrnovala vyhledání a nastudování literatury relevantní k tomuto tématu, na jejímž základě pak byla ve třetí fázi práce sestavena.

Pro první kapitolu práce, která nastiňuje téměř neznámý vývoj evangelických časopisů od druhé poloviny 19. století až do počátku 20. století, se staly stěžejními dvě monografie Pavla Nešpora *Století evangelických časopisů a Náboženství v 19. století*. Druhá kapitola bakalářské práce se věnuje popisu jednotlivých ročníků s ohledem na jejich obsah a vývoj. Ve třetí kapitole se pak práce zaměřuje na dva výraznější literární počiny spojené s vydáváním časopisu. Prvním z nich byla samostatná literární příloha *Besedy Nového Života*, tím druhým se stala miniaturní edice *Knihovnička Nového Života*, v níž nákladem časopisu vyšly čtyři výběrové svazky tří autorů – skotského faráře a spisovatele Iana Maclarena, anglické spisovatelky Amy le Feuvre a českého faráře a básníka Gustava Adolfa Molnára. Jelikož se tato jména v českém literárním povědomí dají považovat za neznámá, je každému z těchto spisovatelů a jejich dílu věnována samostatná podkapitola. Pro zpracování této části práce se staly stěžejními především zdroje s biografickými informacemi o těchto autorech a také dobové časopisecké recenze jejich děl, které nastiňují, jak byla díla recipována. Vzhledem k neznámosti autorů byla dostupnost informací v některých případech složitější. Problémy s nedostupností biografických údajů a relevantních zdrojů se projeví zejména u Amy le Feuvre.

Poslední kapitola této práce si klade za cíl stručným způsobem vnést určité světlo na způsob vnímání a hodnocení literatury v evangelických kruzích. Jako zdrojová literatura byl v této kapitole použit příspěvek Martina C. Putny *Místo osobnosti z protestantského prostředí v české kultuře po roce 1918*. Za účelem přiblížení spektra názorů týkajících se vnímání literárních hodnot je použit příklad polemiky na toto téma, již se ve třicátých letech 20. století v reakci na rostoucí oblibu literatury katolického proudu zúčastnili Jan Blahoslav Čapek a dvě výrazné osobnosti evangelické teologie Josef Lukl Hromádka a Emanuel Rádl.

2 Historie evangelických časopisů a dobový kontext jejich vzniku

Pro porozumění procesu postupného vzniku a rozvoje evangelických časopisů v českém prostředí je potřeba nejdříve alespoň stručné nastínění novodobé historie evangelické víry, s jejímž vývojem je rozvoj evangelického časopisectví a publikační činnosti neodlučně spjat.

Během období rekatolizace evangelické církve až na některé ojedinělé případy nesměly v českých zemích oficiálně působit, a evangelictví, které po určitou dobu přežívalo v utajení, se v 18. století před josefinskými reformami stalo již spíše okrajovou záležitostí.¹ Oživení evangelické víry přišlo až s vydáním Tolerančního patentu v roce 1781.² Přestože se toto období pro evangelické křesťanství u nás stalo v mnoha směrech formativním,³ životní situace populace hlásící se k evangelickému křesťanství byla nelehká. Do velké míry to bylo způsobeno většinou nízkým sociálním postavením a z toho vyplývajícími horšími ekonomickými podmínkami,⁴ a navíc i rozličnými omezeními na náboženském poli. Jednalo se např. o restriktce, které umožňovaly vznik evangelického sboru pouze v místech, v nichž se přihlásilo alespoň pět set věřících, modlitebny musely být zbudovány na vlastní náklady a na vlastní náklady byl vydržován i duchovní. Štolové poplatky, tedy poplatky za vykonávání náboženských úkonů,⁵ ale musely být nadále placeny i katolické církvi.⁶

Všechny tyto důvody přispívaly k tomu, že sociokulturní vliv českých evangelíků byl v tomto období pouze nepatrný, evangelické sbory tvořila povětšinou uzavřená společenství⁷ a jejich publikační činnost se víceméně omezovala na úzce církevní díla, jako např. katechismy a kancionály.⁸

¹ NEŠPOR, Zdeněk R. *Století evangelických časopisů, 1849-1948. Časopisy v dějinách "lidových" protestantských církví v Čechách a na Moravě*. Praha: Kalich, 2010. ISBN 978-80-7017-139-4, s. 116.

² Tamtéž, s. 117. Povolena byla dvě evangelická vyznání, a to vyznání augsburské – luterská církev a helvetské – reformovaná církev. V Čechách, na Moravě a ve Slezsku se k těmto konfesím přihlásila přibližně dvě procenta populace.

³ Tamtéž, s. 117.

⁴ NEŠPOR, Zdeněk R. *Století evangelických časopisů, 1849-1948*, s. 13.

⁵ TRETERA, Rajmund Jiří a Záboj HORÁK. *Slovník církevního práva*. Praha: Grada, 2011. 147 s. ISBN 978-80-247-3614-3, s. 128.

⁶ NEŠPOR, Zdeněk R. *Náboženství v 19. století. Nejcirkevnější století, nebo období zrodu českého ateismu?*. Praha: Scriptorium, 2010. 324 s. ISBN 978-80-87271-22-3, s. 120.

⁷ NEŠPOR, Zdeněk R. *Náboženství v 19. století*, s. 117.

⁸ NEŠPOR, Zdeněk R. *Století evangelických časopisů, 1849-1948*, s. 13.

2.1 Faktory umožňující rozvoj evangelického hnutí

Situace se začala měnit v polovině 19. století, kdy se současně s celoevropským bouřlivým politickým děním objevila i kritika římskokatolické církve, jejího stávajícího dominantního postavení⁹ a těsného sejití s Habsburky,¹⁰ strnulé podoby¹¹ a neschopnosti přizpůsobení se novým politickým, hospodářským a sociálním poměrům formujícím se ve společnosti od počátku 18. století¹² se vznikem osvícenství. Problémy se začaly tvořit i ve vnitřní struktuře a organizaci katolické církve. Týkaly se např. dodržování celibátu, ziskuchtivosti některých duchovních nebo nedostatku příležitostí pro zapojení laiků do církevního života.¹³ Nespokojenost s fungováním katolické církve se dále nesla celým 19. stoletím až do století dvacátého, kdy k důvodům její kritiky přibyl i fakt, že se jasně nevymezila proti první světové válce.¹⁴ Po jejím skončení a po vzniku Československé republiky pak všechny tyto faktory vyústily v silně protikatolické nálady demonstrované např. stržením mariánského sloupu na Staroměstském náměstí a masový odchod do jiných církví,¹⁵ přičemž společností rezonovalo hnutí *Los von Rom!* (Pryč od Říma!), které bylo již dříve velmi populární hlavně v Německu,¹⁶ ale také ve snahy o prosazení církevních reforem.¹⁷

Na scénu zároveň vstoupila nová generace evangelických duchovních, kteří do veřejného prostoru vnesli požadavky na zrovnoprávnění evangelické víry s katolickou a odstranění tolerančních omezení. V revolučním roce 1848, kdy se výrazně posílily i celospolečenské emancipační tendence, publikovali dva pražští evangeličtí duchovní Bedřich Vilém Košut a Josef Růžička tzv. *Preliminární návrhy*, v nichž požadovali potvrzení svobod českých evangelíků, odstranění tolerančních omezení, zřízení evangelického teologického oddělení na pražské teologické fakultě, zřízení evangelické konsistoře pro Čechy, Moravu a české Slezsko se sídlem v Praze, spojení obou evangelických konfesí a tím vytvoření konfese bratrské.¹⁸

⁹ NEŠPOR, Zdeněk R. *Náboženství v 19. století*, s. 129.

¹⁰ MAREK, Pavel. *Církevní krize na počátku první Československé republiky (1918-1924)*. Brno: L. Marek, 2005. Pontes Pragenses, sv. 36. ISBN 80-86263-57-6, s. 14.

¹¹ NEŠPOR, Zdeněk R. *Náboženství v 19. století*, s. 129.

¹² MAREK, Pavel. *Církevní krize na počátku první Československé republiky (1918-1924)*, s. 37.

¹³ Tamtéž, s. 38.

¹⁴ MAREK, Pavel. *Církevní krize na počátku první Československé republiky (1918-1924)*, s. 32.

¹⁵ Tamtéž, s. 46.

¹⁶ NEŠPOR, Zdeněk R. *Náboženství v 19. století*, s. 117.

¹⁷ KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin. II. díl*. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-003-6, s. 239.

¹⁸ NEŠPOR, Zdeněk R. *Století evangelických časopisů, 1849-1948*, s.13-14.

Snahy evangelíků, jejichž společenský vliv v té době stále nebyl dostatečný, podporovali i liberálně orientovaní katolíci a členové tajného politického klubu Repeal.¹⁹ Ohlas evangelických snah v těchto kruzích byl do velké míry vyvoláván odkazováním k české předbělohorské minulosti a bývalé samostatnosti českého národa, a většinou proto více šlo především právě o tento nacionální a liberální aspekt než aspekt náboženský.²⁰

2.2 Vznik prvních evangelických časopisů

V rámci pokračování emancipačních snah v roce 1848 pod vedením vikáře pražského augsburského sboru Vilém Růžičky a Bedřicha Viléma Košuta jakožto spoluredaktora vyšel první evangelický časopis s názvem *Česko-bratrský hlasatel*. Programem časopisu se stalo především posilování postavení evangelického náboženství, jehož mělo být dosaženo spojením dvou dosavadních konfesí do konfese českobratrské, dále vyrovnání se s obdobím rekatolizace a nerovným postavením evangelických církví, a dále pak misie. Časopis se ovšem již v průběhu prvního roku existence radikalizoval natolik, že přišel o řadu svých čtenářů, musel se potýkat s nedostatkem finančních prostředků, a nakonec byl v lednu roku 1850 úředně zakázán.²¹

Již o měsíc později Vilém Růžička (názorově méně radikální než B. V. Košut)²² získal povolení k vydávání nového časopisu, tentokrát s názvem *Česko-bratrský věstník*. Charakter časopisu byl oproti *Českobratrskému hlasateli* daleko umírněnější a více vnitrocírkevně orientovaný, což mu v některých případech bylo vyčítáno, evangelická základna ale přesto nechtěla časopis vystavit nebezpečí zániku. Problémem se však nejprve ukázal být nedostatek odběratelů, kvůli němuž byl Růžička nakonec nucen omezit rozsah a periodicitu, nakonec však bylo vydávání časopisu úředně zastaveno roku 1851 po několika výstrahách ohledně údajného zveřejňování politických zpráv v nepolitickém časopise.²³

Třetí časopis, tentokrát s názvem *Evanjelický věstník* (nebo *Věstník, časopis evangelický*) měl být redigován pražským duchovním Jakubem Benešem, osobností ještě umírněnější než Vilém Růžička, k jeho vydávání však již nedošlo.²⁴

¹⁹ Tajný radikálně demokratický spolek stavící se na odpor proti Habsburské vládě a absolutismu. Mezi jeho členy patřili např. Karel Sabina, František Havlíček, Rupert Emanuel Arnold a další.

²⁰ NEŠPOR, Zdeněk R. *Století evangelických časopisů, 1849-1948*, s. 14-15.

²¹ Tamtéž, s. 18.

²² Tamtéž.

²³ Tamtéž, s. 24.

²⁴ Tamtéž.

Oba vydávané časopisy více než co jiného představovaly produkt bouřlivého revolučního období a svým obsahem byly hlavně časopisem elit, zatímco evangelická veřejnost, spokojená s inovacemi získanými podpisem Protestantského provizoria,²⁵ jejich programem oslovena nebyla.²⁶ Důvody pro podporu revolučních snah evangelíků byly nadále mnohdy spíše nacionální nebo politické povahy a oslovovaly pouze okrajové spektrum společnosti. Přesto se však jednalo o průlom a první krok v začátku získávání společenského vlivu a významu a také v evangelické publikační činnosti.

2.3 Druhá vlna vzniku evangelických časopisů

Druhou distinktivní vlnu rozmachu evangelické kultury, a tedy i vzniku evangelických časopisů, je možno datovat od 60. let 19. století až do období okolo přelomu 19. a 20. století. Tento rozvoj byl podnícen a podpořen mimo jiné vývojem po pádu bachovského absolutismu, s nímž přišlo politické uvolnění, a také podpisem Protestantského patentu v roce 1861, který formálně zrovnoprávnil evangelické a katolické věřící.²⁷ V té době již navíc evangelická základna získala dostatečnou vnitřní sílu na to, aby začala usilovat o viditelnější místo ve společnosti.²⁸

Pro evangelickou církev samotnou bylo i toto období obdobím do značné míry určujícím. Do názorových struktur, v té době se upevňujících, zasahovaly jak různé zahraniční vlivy (šlo např. o vlivy ze Skotska, Švýcarska, a další), tak nacionální nálady, které v evangelických kruzích vyvolávaly větší uvědomění národní i konfesijní příslušnosti. Toto období bylo tedy dobou rodících se vnitřních polemik, a časopisy se celkem přirozeně staly jejich nosným médiem.²⁹

K časopisům, jejichž význam byl definován právě především jejich polemickým charakterem, patří první časopis vzniklý v tomto období – jde o reformované *Hlasy ze Siona*, vycházející v letech 1861 až 1916 a dále pak o *Stráž na Sionu*, která se v letech své existence (1873-1878) snažila *Hlasům ze Siona* tvořit názorový protějšek.³⁰ V luterské církvi v letech 1870 až 1919 úlohu celocírkevního časopisu zastával *Evanjelický církevník*, později přejmenovaný na *Za pravdou*.³¹

²⁵ Tamtéž, s. 25 a NEŠPOR, Zdeněk R. *Náboženství v 19. století*, s. 132.

²⁶ NEŠPOR, Zdeněk R. *Století evangelických časopisů, 1849-1948*, s. 24-25.

²⁷ NEŠPOR, Zdeněk R. *Století evangelických časopisů, 1849-1948*, s. 26-27.

²⁸ NEŠPOR, Zdeněk R. *Náboženství v 19. století*, s. 138.

²⁹ NEŠPOR, Zdeněk R. *Století evangelických časopisů, 1849-1948*, s. 26.

³⁰ Tamtéž, s. 26-38.

³¹ Tamtéž, s. 38-46.

Evangelické časopisy se však po celou dobu nezaměřovaly pouze na vnitřní záležitosti a polemiky. Mezi širěji pojaté časopisy měl patřit *Hus* (1862-1864). Tento časopis se stal „prvním evangelickým (populárně-) historickým časopisem, který prostřednictvím črt z náboženských dějin, hlavně českých, měl přivádět členy obrozeného národa k evangelické církvi.“³² Dále vycházel liberální luterský časopis s názvem *Ilustrovaný evangelický věstník, věnovaný zájmům evangelických církví obojího vyznání* (1865-1869), který se snažil povznést nad konfesionalismus ovládající v té době *Hlasy ze Siona*. Také vycházel časopis *Hus* (1869-1874), který ale není totožný s *Husem* již výše zmíněným. Všechny tři tyto časopisy cílily na širší publikum, zaplatily za to ovšem nižší informační hodnotou³³ i chudým stylem³⁴ a žádný z těchto časopisů v konečném důsledku nepřekonal pětiletou hranici své existence.

2.4 Konec 19. a počátek 20. století

Pro konec 19. století byl typický především nárůst počtu vydávaných časopisů ve všech oblastech zájmového dění, mezi něž patřily i náboženské evangelické časopisy. Zatímco v předchozí etapě bylo stěžejní potřebou sebeurčení v rámci evangelických konfesí a utvoření celocírkevních listů, kterými se nakonec staly *Hlasy ze Siona* a *Evanjelický církevník*, nyní se začala rozvíjet snaha o rozšíření plurality a s ní časopisy zastupující různorodé názorové spektrum. Toto rozšiřování časopisecké základny především svědčí o neustále se rozrůstajícím evangelickým intelektuálním potenciálu a také o zájmu evangelické veřejnosti rozvoj a existenci evangelických časopisů podporovat.³⁵

Časopisy obvykle obsahovaly články, rubriku domácích a zahraničních rozhledů a zpráv, různé úvahy a rozhledy po literatuře.³⁶ Mezi časopisy tohoto období patří např. *Česko-bratrský hlasatel* (jenž se přihlásil k programu původního časopisu tohoto jména z let 1848 až 1851),³⁷ který byl později transformován v časopis s názvem *Česko-bratrský hlas*.³⁸ Dále vycházel již třetí časopis s názvem *Hus*, a to od roku 1889 až do roku 1943, kdy byl zastaven protektorátními úřady. Tento časopis reprezentoval některá z konzervativnějších církevních stanovisek a stavěl se proti nepromyšlenému přejímání nových idejí ze zahraničí i Čech. Proti tomuto jevu stavěl odbornou, a přitom

³² NEŠPOR, Zdeněk R. *Století evangelických časopisů, 1849-1948*, s. 46.

³³ Tamtéž, s. 48.

³⁴ Tamtéž, s. 51.

³⁵ Tamtéž, s. 54.

³⁶ Tamtéž, s. 68.

³⁷ Tamtéž, s. 55.

³⁸ Tamtéž, s. 59.

populární formou podávané informace o jevech, proti kterým se vymezoval. Dále přinášel i na dobré úrovni zakotvené polemiky s katolickou církví, luterstvím a dalšími denominacemi a vyznačoval se vysokou literární úrovní.³⁹ Časopis také pravidelně přinášel zprávy z oboru školství.

Dále je také možno zmínit *Reformované listy*, které v letech 1896–1905 vydával Jan Karafiát.⁴⁰ Mezi dalšími časopisy pak byly např. *Evanjelické listy* a *Evangelické listy, Českomoravská*, později *Českobratrská jednota*, *Časopis historický se zvláštním zřetelem k duchovnímu vývoji našeho lidu* a další.⁴¹

2.5 Časopisy od počátku 20. století

Na počátku 20. století v evangelickém časopisectví došlo k několika dalším proměnám, a to zejména ve věcné rovině. Mimo některé stále ještě vycházející časopisy začaly již před první světovou válkou vycházet listy, jejichž programem se stalo odmítání konfesionalismu a přihlášení se k jednotné církvi, která nakonec vznikla v roce 1918 jako Českobratrská církev evangelická.

Představiteli liberálního spektra evangelické církve se staly tři časopisy, které začaly vycházet ještě před začátkem první světové války, a to *Kalich* a *Kostnické jiskry* a poněkud jinak orientovaný, ale také liberální *Husův odkaz*. Časopisem „*ne-tradičním*“ a současně „*ne-liberálním*“ se pak stala *Křesťanská revue*, která byla založena roku 1927, a celocírkevním časopisem se stal *Český Bratr*.⁴²

Vedle těchto časopisů se začaly objevovat také další listy různého zaměření, o jejichž vydávání se staraly různé menší církevní spolky. Mezi nimi lze jmenovat např. *Českobratrské Horácko* a *Českobratrské evangelické noviny*; historicky zaměřeným periodikem se stal *Reformační sborník*, a po vzniku Husovy evangelické bohoslovecké fakulty byly vydávány dva její sborníky sloužící jako důležitá odborná platforma. Mezi časopisy misijní, tedy orientované i mimo úzce evangelicky zaměřenou společnost, může být zařazen i již zmíněný *Reformační sborník* a také časopis *Nový Život*, na který se tato práce zaměřuje.⁴³

Přestože některé časopisy tohoto období neměly příliš dlouhého trvání, zanikly a dnes mohou být považovány za cenný doklad doby, v níž byly vydávány a čteny, jiná

³⁹ NEŠPOR, Zdeněk R. *Století evangelických časopisů, 1849-1948*, s. 70-74.

⁴⁰ Tamtéž, s. 82.

⁴¹ Tamtéž, s. 54.

⁴² Tamtéž, s. 106.

⁴³ Tamtéž.

periodika překonala mnoho desetiletí a byla schopna uhájít svou existenci i v proměnlivé a nelehké situaci 20. století. V současnosti v redakci Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy vychází *Křesťanská revue* s podtitulem *Dvuměsíčník pro zodpovědný dialog*, která od svého založení v roce 1927⁴⁴ překonala již osmdesátileté výročí existence, dále je možno jmenovat *Kostnické jiskry*, které nyní vycházejí jednou týdně pod názvem *Evangelický týdeník* a původní název se od roku 1994 stal podtitulem časopisu.⁴⁵ Vlivem demografických a sociokulturních změn, které v průběhu 20. století nastaly, je ovšem dnešní situace ohledně evangelické časopisecké produkce evangelíky samotnými hodnocena spíše jako neutěšená, potýkající se s „*nedostatkem spolupracovníků, přispěvatelů, neprofesionální redakcí, neaktuálností, nedostatečnou kvalitou či nedostatkem finančních prostředků na investigativní žurnalistiku*“ a nadto je problémem i nedostatek čtenářů a předplatitelů. Přesto však i nadále dochází ke vzniku nových časopisů⁴⁶ a jistě i ke snahám o zkvalitnění jejich obsahu.

⁴⁴ Redakce [online]. In: *Křesťanskárevue.cz*. [cit. 24. 6. 2018]. Dostupné z <http://www.krestanskarevue.cz/Redakce>.

⁴⁵ NEŠPOR, Zdeněk R. *Století evangelických časopisů, 1849-1948*, s. 121.

⁴⁶ ŠEBESTA, Pavel. *Knihy a časopisy* [online]. In: *Evangelnet.cz*. [cit. 7. 6. 2018]. Dostupné z https://www.evangelnet.cz/cce_pruvodce:knihy_a_casopisy.

3 Časopis Nový Život

Časopis Nový Život se svým zaměřením, jak již bylo zmíněno, zařadil – alespoň zpočátku – mezi časopisy určené pro širší okruh čtenářů, a to jak evangelíků, tak neevangelíků. U zrodu časopisu samotného v roce 1917 stály, tak jako i ve většině ostatních již zmíněných časopisů, osobnosti farářů. Zde se zakládajícími osobnostmi a majiteli stali reformovaní faráři a později členové Českobratrské církve evangelické Adolf Novotný jakožto odpovědný redaktor a v té době farář v Chocni (kde se nacházelo i ústředí časopisu), František Polák a Pavel Nešpor, později je možno se v různých obměnách setkat i se jmény Štěpána Šoltésze, Josefa Pilaře a Jaroslava Hlaváčka.

3.1 Redakce časopisu

3.1.1 Adolf Novotný

Adolf Novotný stál u samého zrodu časopisu jako jeho odpovědný redaktor a jeden z majitelů, a ve stejné funkci zůstal po celé čtyři roky. V pátém ročníku byl uváděn již jen jako majitel, a od šestého ročníku již s časopisem spojován není. Lze proto předpokládat, že časopisu alespoň v prvních letech vtiskl určitou tvář a podobu, která se možná nejvýrazněji projevila právě v určité inspiraci Skotskem a Skotskou reformovanou církví. Ze skupiny redaktorů a osobností okolo časopisu byl pravděpodobně nejvýraznější osobností, a také osobností „s velkým vlivem na celou českou evangelickou církev.“⁴⁷

Narodil se roku 1891 v Praze do nábožensky založené rodiny. Její vliv a také vliv kázání Jana Karafiáta ho formoval natolik, že již jako středoškolský student přispíval do několika evangelických časopisů a evangelická teologie se nakonec stala i předmětem jeho vysokoškolského studia. To absolvoval v Praze, ve skotském Edinburghu, v Halle v Německu a v rakouské Vídni a po krátkém vikářském působení v Kloboukách u Brna se roku 1915 stal farářem v Chocni, která se tak v prvních letech existence *Nového Života* stala centrem administrace časopisu.⁴⁸ V roce 1920 se jeho působení přesunulo do Hradce Králové, kde setrval až do roku 1935. Zde se mimo jiné

⁴⁷ KÁBRT, Vojtěch. *Protestantismus na českém severovýchodě. Život evangelických sborů v katolické společnosti od poloviny 19. století do roku 1938*. Hradec Králové, 2015. Disertační práce. Univerzita Hradec Králové. Vedoucí práce Veronika STŘEDOVÁ, s. 100.

⁴⁸ URBAN, J. Šedesát let prof. Adolfa Novotného. *Theologia evangelica*. Praha: Komenského evangelická teologická fakulta, 1951, 3 (4), s. 189.

věnoval i práci s dětmi a spolu se svou manželkou založil v té době populární dětský tábor Jana Amose Komenského.⁴⁹ V roce 1924 se stal také sekretářem Svazu nedělních škol. Z Hradce Králové následně odešel do Krabčic, kde založil evangelickou dívčí odbornou školu a stal se jejím ředitelem; v roce 1939 se stal docentem a roku 1945 profesorem Husovy (později Komenského) teologické fakulty v Praze.⁵⁰

Novotný je autorem řady publikací – mimo teoretické práce zaměřené na praktickou teologii se věnoval i vytváření studijních materiálů pro nedělní školy a práci s mládeží, jeho obecně nejznámějším dílem pravděpodobně je *Biblický slovník*, který byl poprvé vydán roku 1935, následně revidován a znovu vydán roku 1956 a 1992⁵¹ a ve své době vysoce ceněn.⁵²

Mimo časopis *Nový Život* vydával časopis *Nedělní besídka*, později přejmenovaný na *Bible a kalich*, a redigoval také časopis *Bratrstvo*.⁵³

3.1.2 František Polák

František Polák, stejně jako Adolf Novotný, stál u zrodu časopisu v roce 1917. Ke konci roku však z redakce odešel, protože nastoupil do funkce vojenského duchovního.⁵⁴ Jeho jméno se nevyskytuje ve třetím ani ve čtvrtém ročníku, od roku 1921 (tedy počátkem pátého ročníku) se nicméně stal odpovědným redaktorem, kterým zůstal i v ročníku šestém. Na tomto postu byl v roce 1923 vystřídán Jaroslavem Hlaváčkem, zůstal nicméně jeho hlavním spolupracovníkem.

Zdroje, které jsou dostupné pro přiblížení Polákova života a osobnosti, lze označit za poněkud skrovnější. Dle záznamů se narodil roku 1888 v Sudicích u Boskovic a v letech 1912 až 1918 byl vikářem v Krouně, Rané a ve Valašském Meziříčí a zapojen byl také do práce ve sborech v Orlové⁵⁵ a Šenově. V letech 1920 až

⁴⁹ KÁBRT, Vojtěch. *Protestantismus na českém severovýchodě*, s. 100-101.

⁵⁰ Novotný Adolf. In: TOMEŠ, Josef, a kol. *Český biografický slovník XX. století. II. Díl: K–P*. Praha; Litomyšl: Paseka; Petr Meissner, 1999. ISBN 80-7185-246-5, s. 473.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Viz např. PAVLINEC, Štěpán Milan. Novotného Biblický slovník. *Křesťanská revue*. Praha: Evangelická teologická fakulta, 1958, s. 159-160. ISSN 0023-4613; Adolf Novotný [online]. In *Slovník českých filosofů*. [cit. 28. 6. 2017]. Dostupné z <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/novtna.html>.

⁵³ URBAN, J. Šedesát let prof. Adolfa Novotného. *Theologia evangelica*. Praha: Komenského evangelická teologická fakulta, 1951, 3 (4), s. 190.

⁵⁴ *Nový Život. Náboženský list pro český lid*. Choceň: Adolf Novotný, 1917, č. 10, 1, s. 127.

⁵⁵ VOLEK, František. Farář František Polák, PhDr. [online]. In: *Evangelnet.cz* [cit. 7. 6. 2018]. Dostupné z <https://ostrava.evangelnet.cz/frantisek-polak/>.

1924 byl katechetou v Ostravě a v letech 1930 až 1940 působil jako profesor náboženství na českých školách ve Vídni.⁵⁶

Františka Poláka lze pravděpodobně označit za postavu aktivní a všímavou vůči okolnímu dění. Dle údajných vzpomínek jeho současníků se uspořádáním a zorganizováním finanční pomoci zasadil např. o záchranu a rozvoj sboru ve Valašském Meziříčí a zřejmě byl i organizátorem přednášek a biblických hodin na různá témata,⁵⁷ jak dokazují i některé církevní zprávy *Nového Života* zejména z pozdějších let.⁵⁸

3.1.3 Pavel Nešpor

Pavel Nešpor působil v redakci *Nového Života* od roku 1917, stejně jako jeho spolupracovníci František Polák a Adolf Novotný. Jeho jméno je uvedeno v celém prvním ročníku, v ročnících dalších se ale již neobjevuje.

Narodil se roku 1889 a byl farářem Českobratrské církve evangelické od roku 1914 do roku 1951. Během svého života působil v Nikolčicích, Prostějově a Nosislavi. V letech 1947 až 1951 byl v Českobratrské církvi seniorem.⁵⁹

3.1.4 Štěpán Šoltész

Šoltészovo působení v *Novém Životě* je možné datovat do let 1919 a také 1920, kdy je ovšem jako hlavní spolupracovník uveden jen ve druhém až třetím čísle.

Narodil se roku 1889 do rodiny s dlouholetou významnou evangelickou tradicí po otci i matce. Podobně jako Adolf Novotný (s nímž spolupracoval a jehož vystřídal na farářském postu v Hradci Králové) studoval teologii ve Vídni, Halle a v Edinburghu. Po studiích působil jako vikář v Kloboukách u Brna, následně se stal farářem v Brně, a mezi lety 1925 až 1940 působil v Hradci Králové. Roku 1940 pak odešel do Prahy, kde setrval až do svého odchodu do penze v roce 1957.⁶⁰

⁵⁶ Informace o nás. [online]. In: *ČCE – SŠenov.webnode.cz* [cit. 8. 6. 2018]. Dostupné z <https://cce-senov.webnode.cz/o-nas/>.

⁵⁷ F VOLEK, František. Farář František Polák, PhDr. [online]. In: *Evangelnet.cz* [cit. 7. 6. 2018]. Dostupné z <https://ostrava.evangelnet.cz/frantisek-polak/>.

⁵⁸ Viz např. *Besedy Nového Života*. Choceň: Adolf Novotný, 1919, s. 56; ⁵⁸ *Nový Život. Náboženský list pro český lid*. 1920, 3, 7, s. 17.

⁵⁹ F. Pavel Nešpor [online]. In: *Evangelnet.cz*. Poslední změna 6. 4. 2017, Jana Zahradníková. [cit. 8. 6. 2018]. Dostupné z https://www.evangelnet.cz/cce/kazatel/966-pavel_nespor.

⁶⁰ KÁBRT, Vojtěch. *Protestantismus na českém severovýchodě*, s. 101.

Ve svém životě byl aktivní nejen jako farář, stal se také autorem několika knih a svým působením se zařadil mezi významné teology a myslitele Českobratrské církve.⁶¹ Mezi jeho díla patří *Živá kniha*, zabírající se Starým zákonem, dále *Dějiny křesťanské církve*, *Kristus a rodina*, a také dílo s názvem *Obviněná církev*, sestavované v letech 1956 až 1963, v níž mimo jiné kritizoval v té době panující komunistický režim a jeho praktiky.⁶²

3.1.5 Jaroslav Hlaváček

Jaroslav Hlaváček se stal odpovědným redaktorem *Nového Života* v roce 1923, tedy v posledním roce existence časopisu. Právě za jeho působení list získal nejpolemičtější a nejkritičtější ráz. Jakou měrou k tomu přispěl Hlaváček sám a do jaké míry se jednalo pouze o přirozené vyústění vývoje časopisu, pozorovatelné již i v předchozích ročnících, zůstává otázkou, přestože druhá možnost se jeví jako pravděpodobnější. Bližší informace o jeho životě a působení by ovšem byly předmětem důkladnějšího bádání.

3.1.6 Další spolupracovníci: Josef Pilař a Jan Říha

V časopise jsou v rámci redakce uvedena ještě jména Josefa Pilaře, a to v pátém ročníku, a Jana Říhy, který byl jmenován v ročníku šestém. O jejich identitě však nebylo možno získat žádné bližší informace.

3.2 Časopis, jeho proměny a vývoj (v kontextu doby a jeho redaktorů)

Vývoj časopisu *Nový Život* se dá víceméně rozdělit na dvě samostatná období, přičemž jejich předěl je poměrně dobře patrný. První období je vymezené od vzniku časopisu v polovině roku 1917, kdy časopis začal vycházet s podnázvem *Náboženský list pro český lid*, a takto vycházel až do roku 1920. V roce 1921 se podnázev časopisu změnil na *Českobratrský měsíčník*, a to až do roku 1923, tedy až do zániku časopisu.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² ČAPEK, Jan:Štěpán Šoltész: Farář a myslitel. *Křesťanská revue*. Praha: Oikumene – Akademická YMCA, 2000, 8, 65, s. 211.

3.2.1 Časopis v letech 1917 až 1920

Adolf Novotný, Pavel Nešpor a František Polák začali časopis vydávat se záměrem vytvořit časopis evangelizačního charakteru, určeného spíše běžnému řadovému čtenáři. List si kladl za cíl probouzet zbožnost a zájem o duchovní život jak na úrovni jednotlivce, tak na úrovni celého národa. To dokazuje i úvodník prvního čísla, jež vyšlo 28. června 1917 v Chocni, v okrese Ústí nad Orlicí v Pardubickém kraji. Redaktoři a majitelé časopisu v něm ohlásili svůj záměr nesoutěžit „s dosavadními časopisy církevními a náboženskými,“⁶³ ale naopak pracovat vedle nich, a stát se tak listem, který evangelickou časopiseckou scénu doplní a obohatí. Jméno *Nový Život* si časopis zvolil zaprvé v návaznosti na soudobé bouřlivé události, jejichž vývoj v roce 1917 již dával tušit nadcházející změny a přerody sociální, kulturní i politické. K těmto změnám a přerodům se časopis staví veskrze pozitivně a volbou jména vyjadřuje svou naději v jejich uskutečnění. Druhým důvodem, a důvodem zásadnějším pro volbu titulu listu, byla národní náboženská situace. Časopis (v duchu dobového úzu) nazírá na českou národní otázku jednoznačně jako na „otázku náboženskou“ a českou minulost vnímá jako zatíženou dluhem, který je potřeba vyrovnat – jde především o pobělohorské období a dobu rekatolizace. Ideálem časopisu se stává člověk, jehož duše je obrozená „*mravně a nábožensky, dovede-li nadšeně milovat pravdu a uznává-li své povinnosti vůči bratru a společnosti. Nový život po této stránce je tedy naším cílem.*“⁶⁴

Zatřetí pak časopis odmítá „nelidové“ vyjadřování a zaobírání se teoretickými bohosloveckými otázkami, které se ale netýkají každodenních otázek života. Středobodem zájmu časopisu se stává člověk a to, zda „*chodí po cestách Božích, a jak je možno, aby dnešní lidé, dělníci, rolníci, obchodníci mohli v duchu Kristově tvořiti nový život.*“⁶⁵

3.2.1.1 Ročník první, 1918 až 1919

První ročník, jak již bylo řečeno, byl zahájen v červnu 1917 a ukončen v květnu 1918. Celkem vyšlo jedenáct čísel, tedy jedno číslo měsíčně, mimo měsíc září. Jedno číslo časopisu mělo původně čítat dvanáct stran, brzy se to však dle redaktorů, jak sdělují

⁶³ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1917, 1, 1, s. 1.

⁶⁴ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1917, 1, 1, s. 2.

⁶⁵ Tamtéž.

svým čtenářům v rubrice Listárna „*ukázalo z technických důvodů neproveditelné*“⁶⁶ a rozsah časopisu byl uzpůsoben ke střídavému vydávání po osmi a šestnácti stranách. Časopis byl distribuován formou předplatného, a ačkoliv celkový počet předplatitelů nebyl uveden, zdá se, že se těšil poměrné oblibě.⁶⁷

3.2.1.1.1 Podpora a rozvoj lidové zbožnosti

Časopis byl v prvním roce své existence důsledně věrný předsevzetím, která si v již zmíněném úvodníku stanovil za svůj program. Stěžejními rubrikami se tak staly mimo úvodníků, v nichž se střídaly některé texty aktuálnější (viz např. úvodník „Škola“,⁶⁸ „Vánoční světlo“⁶⁹) a také články, které svým povětšinou úvahovým a lyrickým, až literárním charakterem, nejlépe charakterizovatelným jako črty, měly vést čtenáře k zamyšlení a přiblížit a oživit prezentovaná témata.

Úvahový charakter a literární charakter črty se často prolínaly. Texty spíše teoreticky úvahového charakteru se povětšinou dotýkaly praktického života a jeho každodenních záležitostí. Jiné příspěvky, nesoucí větší podíl literárního zpracování, často zobrazují přímo náměty z bible, s pravidelným vyústěním do poučení nebo vztažení takového textu k aktuálním životním situacím člověka dvacátého století. Oblibě se také těšila témata historická, mezi nimiž jednoznačně převládají náměty ze života a upálení Mistra Jana Husa. Mezi články také byly dvakrát uveřejněny krátké výňatky, mezi nimiž je i ukázka z povídkové knihy *Skotské obrázky* anglického spisovatele Iana Maclarena, později v časopise hojně propagovaného. Dalšími rubrikami podobného zaměření jsou také rubriky Z kázání Jana Karafiáta a rubrika Básně, která ale byla rubrikou pouze příležitostnou.

3.2.1.1.2 Církevní a kulturně-politické záležitosti

Velkým tématem prvního ročníku byla naděje na vytvoření jednotné církve. V rubrice s příznačným názvem O českou církev se tedy pravidelně objevovaly úvahy o její budoucí možné podobě a poslání. Časopisem zastávaný názor na konfesijní příslušnost byla touha po vytvoření nové, českobratrské konfese a na českobratrství bylo nahlíženo jakožto na ideu, jejímž působením je možno dosáhnout obrody českého národa. Konfese

⁶⁶ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1917, 4, 1, s. 55.

⁶⁷ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1917, 8, 1, s. 103.

Tomu by nasvědčovala omluva redaktorů za pozdní doručení sedmého čísla některým čtenářům, odůvodněná velkým množstvím nových objednávek, a tedy nutností pořídit dodatečné výtisky.

⁶⁸ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1918, 4, 1, s. 49.

⁶⁹ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1918, 6, 1, s. 65.

samotná však neměla být a nebyla ideálem nejvyšším; tím se stává profese – tedy žité křesťanství.⁷⁰ Redaktoři také přirozeně nezůstávali jen u teorií, ale nabádali své čtenáře k tomu, aby se starali i o otázky praktické organizace (starost a podpora sborů i jednotlivců, vítána a podporována je i účast žen na sborovém životě) a financování církve a jejích pracovníků.

Domácích i zahraničních církevních otázek se časopis dotýkal i v rubrice Rozhledy a zprávy. Kromě několika zpráv z církevních schůzí, které byly zveřejněny, se v této rubrice poměrně často dostávala do popředí katolická církev. V prvním ročníku jsou hojně reflektovány snahy o její reformu, které jsou ovšem hodnoceny jako bezúčelné a neproveditelné. Do centra pozornosti se mimo české dění dostala na příklad situace v Palestině a osud židovského národa po válce, několik zpráv z Anglie a reflektovány jsou také pravděpodobné dopady na duchovní život v Rusku po revoluci roku 1917.

3.2.1.1.3 Literatura

Literatuře se časopis věnoval již od prvního ročníku. Mimo již zmíněnou tendenci k lyrizaci a dramatizaci mnohých příspěvků redaktoři věnovali literatuře pozornost v rubrice Knihy redakci zaslané a rubrice Nové knihy, kde byly většinou hodnoceny a doporučovány formou kratších recenzí. Prostor byl literatuře dáván také v inzerci.

Velká pozornost byla věnována beletristické tvorbě české i zahraniční (od evangelických i ne-evangelických autorů), mimo to byla reflektována i díla z různých odvětví – např. historie, sociologie, filosofie, dále pak původní díla osobností, jakými byl již několikrát zmiňovaný Jan Hus, dále Jan Amos Komenský nebo slavný a významný britský kazatel viktoriánského období Charles Spurgeon.

Časopis se mimo jiné příležitostně zmiňoval i o jiných vycházejících časopisech, povětšinou evangelických, a pozornost přirozeně věnoval i úzce církevně zaměřeným dílům, jakými byly třeba sborové písně, kalendáře, biblická hesla určená ke čtení na každý den a sborníky.

3.2.1.2 Ročník druhý a třetí, 1918 a 1919

Druhý ročník byl zahájen v červenci 1918 a ukončen prosincovým číslem téhož roku, přičemž důvodem pro toto rozhodnutí byla snaha o zpřehlednění a odstranění „zmatků“

⁷⁰ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1918, 9, 1, s. 112-113. Příspěvek „Konfese nebo Profese“.

spojených s faktem, že nový ročník časopisu začínal v polovině roku kalendářního.⁷¹ Druhý ročník tedy trval pouze po šest měsíců a časopis během tohoto období vyšel čtyřikrát – z toho dvakrát jako dvojcíslo. Třetí ročník začal vycházet již v souladu s kalendářním rokem, a to v lednu 1919 a skončil v prosinci téhož roku. Aby však zůstala zachována kontinuita se zkráceným druhým ročníkem, byla čísla třetího ročního v závorkách označována ještě číslováním z ročníku druhého. Dá se tedy říci, že se třetí ročník stal do určité míry jakýmsi prodloužením ročníku druhého, i jejich podoba a charakter je téměř totožný. Ve druhém ročníku spolupracovníci Novotného nejsou uveřejněni, ve třetím ročníku se však po celý rok jako hlavní spolupracovník objevuje Štěpán Šoltész.

Od druhého ročníku začíná být patrná určitá tendence ke zmenšování rozsahu jednotlivých čísel – jako šestnáctistránková totiž oded' vycházela pouze dvojcíslo, přestože v prvním ročníku tomu tak ještě nebylo. Zároveň také došlo ke zvýšení ceny časopisu. Výzvy redakce k doplacení předplatného a upozornování na velké zdražování tisku se staly touto dobou již téměř pravidlem.

3.2.1.2.1 Podpora a rozvoj lidové zbožnosti

V rubrikách Úvodníky a Články, které stále pro tuto oblast zůstávají stěžejními, dochází oproti prvnímu ročníku k určitým posunům. V úvodnicích se častěji dají nalézt odkazy a kritiku soudobé společenské situace; pro obě rubriky je pak také typický určitý ústup lyrického aspektu v těchto textech, a v rubrice Články se projevuje i určitý, byť nepříliš nápadný, tematický posun. V poměrně hojném počtu jsou i nadále zastoupena zpracování historických témat, přičemž se v těchto dvou ročnících jedná především o bitvu na Bílé Hoře, třicetiletou válku a Vestfálský mír (situace pocíťované jako analogické k soudobé situaci let 1918 a 1919). V prvním ročníku oblíbené téma Mistra Jana Husa jakožto hrdiny křesťanské víry a odvahy se v těchto dvou ročnících přesouvá spíše do praktičtější roviny – to se týká např. reflexe Husových oslav tak, jak o nich psal dobový tisk.⁷²

Tento posun orientace na soudobé dění a určitý výstup z roviny obecné je pro tyto dva ročníky typický. Mimo konce první světové války je v článku „Nové jméno“ reflektován i výběr jména pro novou církev, tedy Českobratrská církev evangelická.⁷³

⁷¹ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1919, 1,3, s. 1.

⁷² *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1919, 7, 3, s. 52. „Husovy oslavy“.

⁷³ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1919, 2, 3, s. 10. „Nové jméno“.

Mimo tyto (pro redaktory i čtenáře pochopitelně důležité) události soudobého dění a určitý posun do praktičtější roviny se však časopis stále snažil věrně držet svého původního poslání, a nezabíhal do polemik ani do rozebírání podrobností a detailů. Publikované texty a informace byly i nadále vztahovány do roviny obecné a svým směřováním povzbuzovaly čtenáře k větší náboženské zapálenosti v rovině duchovní i v rovině praktické pomoci a sounáležitosti.⁷⁴

Kromě těchto dvou stěžejních rubrik pak do tohoto okruhu lze zařadit i rubriku Z kázání, v níž byly zveřejňovány úryvky redaktory považované za zajímavé ke zveřejnění a inspiraci.⁷⁵

3.2.1.2.2 Reflexe soudobého dění

K aktuálnímu dění let 1918 a 1919 se časopis vyjadřoval opět především v rubrice Rozhledy (původně pojmenované Rozhledy a zprávy), zatímco rubrika O českou církev se mimo první ročník již samostatně neobjevovala. Rubrika Rozhledy pak stejně jako v prvním ročníku věnovala několika odvětvím. Prvním z nich byly rozhledy po české církvi, do níž byly zařazeny zprávy různého druhu, přes výzvy o pomoc pro městské evangelické děti venkovskými věřícími⁷⁶ (sociální situace venkova nebyla ve válce a po ní tak zlá jako ve městech), údaje o finančních záležitostech,⁷⁷ reflexi uzákonění občanských sňatků,⁷⁸ až po občasné nekrology. Zajímavou zprávou je text informující o vzniku Bohoslovecké fakulty Husovy, která se dle časopisu stala „*prvním darem československé republiky evangelikům.*“⁷⁹

Dalším odvětvím reflektovaným v této rubrice je katolická církev a její pokračující kritika, spočívající zejména v poukazování na zkostnatělost římskokatolického aparátu, neochotného ke změnám a reformám v Čechách. Tento postoj je stavěn do kontrastu s liberálnějšími hledisky vůči některým otázkám ve Spojených státech amerických. Jednalo se např. o požadavek na zrušení bezžerství kněží, kritizováno bylo také údajné přivlastňování Husa katolickou církví.⁸⁰

V rubrice byli čtenáři dále informováni i o výsledcích činnosti evangelické misie, proticírkevních hnutích té doby, rozluce církve a státu u nás, v Rusku

⁷⁴ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1918, 5-6, 2, s. 37. Článek „Náboženství“.

⁷⁵ Např. „Dobrá naděje do Nového Roku.“ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1919, 1, 3, s. 2.

⁷⁶ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1919, 6, 3, s. 37. „České evangelické srdce“.

⁷⁷ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1918, 1, 2, s. 6. „O platební síle evangelické církve české“.

⁷⁸ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1918, 5-6, 2, s. 43. „Oprava práva manželského“.

⁷⁹ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1919, 6, 3, s. 46. „Bohoslovecká fakulta Husova“.

⁸⁰ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1919, 3-4, 3, s. 25; 8,3, s. 64. „Reforma církve“.

a v Německu, a publikovány byly také různé další zprávy, přičemž poměrně častým jevem bylo zveřejňování různých zajímavostí zahraničního dění např. v Anglii, Německu, a některých dalších oblastech.

3.2.1.2.3 Literatura

Literatuře se časopis ve druhém a třetím ročníku věnoval v rubrice Knihy redakci zaslané a v nové rubrice s názvem Co dosud schází ve vaší knihovně. Rozměr časopisu v této oblasti zůstával velmi podobný ročníku prvnímu, novinkou se ale ve třetím ročníku stala samostatně vycházející a číslovaná literární příloha s názvem Besedy Nového Života. Tato příloha však zanikla spolu s koncem třetího ročníku časopisu⁸¹ a poté již nebyla obnovena. Typická je poměrně masivní propagace knih vydaných v Knihovničce Nového Života, tedy *Pojď' za mnou!* Amy le Feuvre, *Skotských obrázků* a *Buldog* Iana Maclarena a *Ve víru času* Gustava Adolfa Molnára, a to především formou inzerátů, v nichž byli čtenáři upozorňováni na možnost jejich nákupu.

3.2.1.3 Ročník čtvrtý, 1920

Čtvrtý ročník je posledním ročníkem, v němž hrál roli odpovědného redaktora Adolf Novotný. Časopis v roce 1920 vyšel celkem šestkrát, poprvé v únoru 1920 a naposled v prosinci tohoto roku. Všechna čísla kromě zpožděného čísla únorového vyšla jako dvojčísla. Časopis tedy tohoto roku vyšel v nejmenším rozsahu ze všech dosud uveřejněných ročníků.⁸² V tomto ročníku se také objevuje zmínka o předplatném v Americe, kam bylo dle informací v Listárně zasláno sto výtisků.⁸³

3.2.1.3.1 Podpora a rozvoj lidové zbožnosti

Časopis i během čtvrtého ročníku zůstával věrný této složce svého programu – mezi úvodníky i články se tak i nadále pravidelně objevovaly texty charakteru, jaký byl již nastíněn výše; jejich podoba se dokonce možná o něco přiblížila zpět ročníku prvnímu, a to opětovným nárůstem podílu lyričtějšího zpracování látky v některých příspěvcích. V tomto ohledu se však jedná pouze o posuny velice jemné. Ze druhého a třetího ročníku se pak i do ročníku čtvrtého přenáší zvýšení podílu příspěvků, které reflektují

⁸¹ NEŠPOR, Zdeněk R. *Století evangelických časopisů, 1849-1948*, s. 145.

⁸² *Nový Život. Náboženský list pro český lid*. 1920, 1, 4, s. 8.

⁸³ *Nový Život. Náboženský list pro český lid*. 1920, 8-9, 4, s. 68.

soudobé dění. Pozornost byla zaměřována např. na T. G. Masaryka a jeho názory,⁸⁴ zahájení činnosti Armády spásy a na sociální situaci ve státě.⁸⁵

3.2.1.3.2 Reflexe soudobého dění

Informovat čtenáře o událostech zajímavých z pohledu redakce zůstalo i ve čtvrtém ročníku hlavní doménou rubriky Rozhledy. Pro tento ročník jsou, co se týká domácí náboženské situace, typické zejména zprávy informující o různých vnitrocírkevních záležitostech, mimo ně se pak pozornosti dostalo založení Československé církve. V této souvislosti je opět kritizována katolická církev. K její kritice dochází v návaznosti na neúspěch části katolických duchovních, jimž se nepodařilo prosadit požadavky na již zmiňovanou reformu katolické církve. Katolickou církev dle časopisu „*skutečně reformovat nelze*,“⁸⁶ protože „*každá reforma by zbořila její základy*.“⁸⁷ Založení samostatné církve je tedy považováno za „*krok úctihodný*,“⁸⁸ jelikož je na něj nahlíženo na snahu, jak „*oddělit národ od církve římské*.“⁸⁹ Mimo tento příspěvek je však oproti minulým ročníkům zaměření na katolickou církev utlumeno, omezuje se spíše na případné zmínky v rámci pojednávání o jiných tématech. Z necírkevních zpráv uveřejněných v časopise se jedná především o reflexi voleb do Senátu Národního shromáždění.⁹⁰

Poměrně velká část je v tomto ročníku věnována zprávám ze zahraničí. Na myšlenkovou spřízněnost se Skotskem a Skotskou církví upozorňuje zpráva o skotských oslavách prvního výročí samostatného československého státu,⁹¹ zajímavým dokladem náhledu na protižidovské nálady je potom příspěvek nazvaný „*O židovské otázce*“, v němž je upozorňováno na protižidovské nálady panující dle listu zejména v Německu: „*Hledá se totiž vinník porážky, a židé byli odjakživa vhodným obětním beránkem. Štve se tedy proti židům ze všech stran*.“⁹² Poukazováno bylo také na to, že zejména v Berlíně „*vychází velký počet protižidovských listů, jež mají značný*

⁸⁴ *Nový Život. Náboženský list pro český lid*. 1920, 8-9, 4, s. 53. „*Neodpírejte zlému*“.

⁸⁵ Tato byla vnímána jako neutěšená, viz *Nový Život. Náboženský list pro český lid*. 1920, 2-3, 4, s. 10. „*Němé d'ábelství*“.

⁸⁶ *Nový Život. Náboženský list pro český lid*. 1920, 1, 4, s. 7.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ *Nový Život. Náboženský list pro český lid*. 1920, 2-3, 4, s. 68.

⁹¹ *Nový Život. Náboženský list pro český lid*. 1920, 2-3, 4, s. 19.

⁹² *Nový Život. Náboženský list pro český lid*. 1920, 2-3, 4, s. 16.

odbyt“⁹³ a na židovské aktivity pořádané ve snaze tyto protižidovské názory vyvracet.⁹⁴ Mimo tyto zprávy je pak věnován prostor i různým dalším drobnostem, zajímavostem a zprávám. Časopis v tomto ročníku věnoval až neobvykle velký prostor příběhu Edith Cavellové, britské zdravotní sestry, která za první světové války v Německem okupované Belgii pomohla asi dvěma stům zraněným vojákům bez rozdílu národnosti překročit hranice do neutrálního Nizozemska, za což byla po dopadení roku 1915 popravena. Jejímu příběhu se dostalo obrovské mezinárodní pozornosti a stala se jednou z nejslavnějších obětí první světové války.⁹⁵

3.2.1.3.3 Literatura

Ve čtvrtém ročníku se časopis literatuře formou krátkých recenzí nadále věnuje v rubrikách Co dosud schází ve vaší knihovně? a Knihy redakci zasláné. Přibyla ovšem nová rubrika s názvem Besedy Nového Života, která vznikla zánikem stejnojmenné samostatné literární přílohy ročníku třetího, kde byly uveřejňovány přímo ukázky některých děl. V okruhu knih, kterým se časopis věnoval, dochází k několika drobným proměnám. Jednou z nich je úbytek propagace děl „původních“ autorů, jakými byli např. Jan Hus a Jan Amos Komenský, jejichž díla byla v minulých ročnících stavěna do popředí. Pozornosti je věnována knihám pojednávajícím o záležitostech sekulárního i náboženského rázu.

Beletrie je početně méně zastoupena a polevuje také období největší propagace Iana Maclarena, Amy le Feuvre a Gustava Adolfa Molnára. Beletrie, na níž bylo ve čtvrtém ročníku upozorňováno, si však zachovává stále stejný ráz: knihy pro mládež může reprezentovat např. dílo s názvem *Inčiny povídky* od Olgy Votočkové-Lauermannové,⁹⁶ z knih pro okruh dospělého čtenářstva pak např. *Venkovanka* od Fances Hodgson – Burnettové.⁹⁷

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1920, 2-3, 4, s. 16.

⁹⁵ Cavell, Edith Louisa [online]. In: International Encyclopaedia of the First World War. [cit. 10. 7. 2018]. Dostupné z https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/cavell_edith_louisa.

⁹⁶ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1920, 4-5, 4, s. 35.

⁹⁷ *Nový Život. Náboženský list pro český lid.* 1920, 10-11, 4, s. 81.

3.2.2 Časopis v letech 1921 až 1923

V roce 1921, tedy počátkem pátého ročníku existence *Nového Života*, došlo k několika poměrně podstatným změnám. V první řadě nastaly změny v redakci časopisu. Adolf Novotný byl po čtyřech letech ve funkci odpovědného redaktora nahrazen Františkem Polákem a v sedmém ročníku Jaroslavem Hlaváčkem.

Další, nejnápadnější proměnou týkající se časopisu je bezesporu změna jeho podnázvu na *Českobratrský měsíčník*. Přestože v úvodníku k šestému ročníku 1921 bylo deklamováno, že časopis bude vycházet „za nové redakce, ale se starým programem,“⁹⁸ změna podnázvu nepochybně poukazuje na stěžejní oblast zaměření, které se noví redaktori chtěli věnovat a již považovali za důležitou – a to především nový život ne již tolik celého národa, ale spíše Českobratrské církve, která v té době zažívala bouřlivé období spojené především s církevními přestupy (na církevní poměry poměrně masivními), které vyžadovaly skokový nárůst počtu pracovníků, zakládání nových sborů atd., na což ovšem církevní struktury nebyly vždy připraveny.

František Polák nebyl, na rozdíl od Adolfa Novotného a Štěpána Šoltésze, literátem. Byl ale farářem s pověstí podnikavého člověka se zájmem o okolí. Je proto nasnadě, že si patrně více než probouzení povědomí o víře na obecné rovině cenil praktických řešení konkrétních událostí. Jevem, které bylo nutno potírat a vymítat z řad českých bratří se dle časopisu stal především kompromis a neochota k jednoznačným stanoviskům morálním i věroučným, protože „v tom je ta celá naše bída a bezradnost.“⁹⁹ Časopis tedy ohlašuje, že „budeme si všimati i nadále a snad ve zvýšené míře otázek rázu praktického, církevního.“¹⁰⁰

Časopis prodělal ještě jednu změnu, a to změnu týkající se okruhu čtenářů. Zatímco v prvních letech časopis nebyl žádným způsobem místně omezen, od roku 1921 se stal listem zaměřeným především na slezské evangelíky.¹⁰¹

Rozsah časopisu se, hlavně oproti čtvrtému ročníku, poměrně dramaticky zvětšil (jedno číslo nyní čítalo průměrně šestnáct stran, dvojčísla pak povětšinou dvacet čtyři). Od roku 1922 začal vycházet desetkrát ročně, s nepravidelným střídáním vydávání jednotlivých čísel a dvojčísel. Změny se projevíly i v proměnách rubrik – některé zanikly, jiné přibýly, a některé změnily svůj charakter.

⁹⁸ *Nový Život. Českobratrský měsíčník*. Moravská Ostrava: František Polák, 1921, 1, 6, s. 1.

⁹⁹ *Nový Život. Českobratrský měsíčník*. 1921, 1, 5, s. 1.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Tamtéž, str. 2.

3.2.2.1.1 Ročník pátý, 1921

Pátý ročník,¹⁰² tedy první ročník vydávaný s novým podnázvem, byl logicky průkopníkem těchto změn, některé věci však přesto zůstaly, alespoň částečně, shodné s ročníky minulými. Úvodníky si i nadále oproti zbytku časopisu zachovávaly svůj obecnější, až literárnější ráz a prozaické texty se většinou dotýkaly obecných náboženských záležitostí a měly působit spíše na rozvoj osobního náboženského cítění, jako např. úvodník s názvem „Ne víra, ale zkušenost!“,¹⁰³ pojednávající o důležitosti vlastní zkušenosti Boží existence; obecněji je pojímán i text o „Největší potřebě československé církve“,¹⁰⁴ jíž je naprostá nutnost podobnosti Ježíši Kristu, či „Ne pokoj, ale meč“,¹⁰⁵ pojednávající o lásce Ježíše Krista a její podobě. Prozaické útvary pak v některých číslech střídají krátké úvodní básně.

Proměna článků se stala oproti úvodníkům výraznější. Na jednu stranu opět přibývalo literárně zpracovaných námětů, a to především z historie (např. „Boží bojovníci“¹⁰⁶ – oslavným způsobem jakéhosi „eposu v próze“ přibližuje tematiku husitství a zároveň uvádí stejnojmennou nově vzniklou organizaci), nebo obecného charakteru, jakým může být článek „A na té skále vzdělám církev svou...“,¹⁰⁷ podávající čtenáři metaforu obrazu skály, tedy Ježíše Krista, která poskytuje oporu pro uchycení a rozkvět dalšího, tedy křesťanského života.

Další poloha článků se však od této obecnější roviny poměrně podstatně liší. Pravidelně začaly být poměrně praktickým a detailním způsobem rozebírány některé soudobé události, jako např. sebevražda Dušana Makovického, spisovatele a osobního přítele L. N. Tolstého.¹⁰⁸ Časopis se také navrátil ke kritice katolické církve, a to např. v článku „Hrozný návrat“: „Řím a papežství [nejsou] ničím jiným než starým pohanským světem. Co je to uctívání ostatků, obrazů, soch, svatých a světic než pohanským mnohobožstvím? [...] Katolická církev otevřela nečistému pohanství brány do křesťanství, a těmito branami navalilo se tolik špíny na duše lidské, že trvalo téměř tisíc let, než se zase původní křesťanství našlo.“¹⁰⁹ V duchu této kritiky pak byl zařazen

¹⁰² Číslovaný je však znovu jako ročník čtvrtý.

¹⁰³ *Nový Život. Československý měsíčník.* 1921, 4, 5, s. 1.

¹⁰⁴ *Nový Život. Československý měsíčník.* 1921, 8,5, s. 1.

¹⁰⁵ *Nový Život. Československý měsíčník.* 1921, 9, 5, s. 1.

¹⁰⁶ *Nový Život. Československý měsíčník.* 1921, 5,56, s. 2.

¹⁰⁷ *Nový Život. Československý měsíčník.* 1921, 6-7, 5, s. 2.

¹⁰⁸ *Nový Život. Československý měsíčník.* 1921, 6-7, 5, s. 5.

¹⁰⁹ *Nový Život. Československý měsíčník.* 1921, 2-3, 5, s. 2.

i článek na pokračování „Proč jsem vystoupil z katolické církve“,¹¹⁰ který přinesl výpovědi dvou přestoupivších.

Rubrikou, jejíž předchůdkyni by bylo možno nalézt i v předchozích ročnících, se stala rubrika Beseda, která v časopise také nabízela prostor spíše pro beletristicky laděné texty a příběhy, a jejím nejvýraznějším počinem se stal článek na pokračování s názvem „Potomci českých bratří v Rusku“,¹¹¹ který seznamoval čtenáře s historií a životními osudy těchto exulantů.

Částečně analogickými rubricemi Beseda se staly dvě zbrusu nové rubriky – rubrika s názvem Kukátko a příležitostná rubrika Úvahy, podobná prvně zmíněné rubrice svým zaměřením, ale soustřeďující se spíše na záležitosti většinou praktického církevního rázu nebo na církevně-politické události.

Rubrikami čistě zpravodajskými se staly rubriky Zprávy a občasná rubrika Zajímavosti. Charakter zpráv se poměrně podstatně změnil – v časopise jim začal být dáván větší prostor než dříve a vzhledem k novému zaměření na Slezsko se velice často objevovaly lokální zprávy informující o církevní činnosti a událostech. Vznikla také nová rubrika, nazvaná The English-American Corner, v níž byly některé (důležité) zprávy týkající se církevního života uveřejňovány v angličtině.

Specifickou rubrikou se stala i Hlídka abstinentní, která se svými příspěvky zaměřovala na škodlivost alkoholu a důsledky jeho požívání, a navíc přinášela i rozhledy ohledně abstinčních pokroků ve světě.

Literatuře byl věnován prostor ve stejnojmenné rubrice, a to i nadále formou krátkých recenzí. Došlo ale k výrazné proměně recipovaného materiálu výrazně v neprospěch beletristické literatury, akcentovány naopak byly publikace teoretického charakteru. Opětovné pozornosti se dostalo např. knize Emanuela Rádlá *Náboženství a politika*.¹¹²

3.2.2.1.2 Ročník šestý, 1922

Ročník šestý¹¹³ se z velké části po obsahové i formální stránce podobá ročníku pátému. Praktika střídání úvodníků básněmi se uchytila, charakter článků zůstával i nadále dvojitý – a to na obecnější rovině podobný dřívějším ročníkům, a na praktické rovině se

¹¹⁰ *Nový Život. Českobratrský měsíčník*. 1921, 2 (-3), 5, s. 3; 4,5, s. 4.

¹¹¹ *Nový Život. Českobratrský měsíčník*. 1921, 4, 5, s. 8; 5, 5, s. 5; 6, 5, s. 7; 7, 5, s. 2.

¹¹² *Nový Život. Českobratrský měsíčník*. 1921, 9, 5, s. 15; 10-11, 5, s. 23.

¹¹³ Značený jako ročník pátý.

zabývajícími různými aktuálními záležitostmi. Zajímavým může být např. článek s názvem „Socialism a náboženství“¹¹⁴ nebo „Otázka českobratrské strany politické“, v níž se autoři vyrovnávají s problematikou vstupování členů českobratrské církve do politiky: „*velice však poškozují velkou naši ideu, volají-li svoje duchovní bratry do řad své politické strany jménem svého českobratrství...*“, jelikož „*kdyby byly principy čistého bratrství pronikly v duchu staré naší pravdy husitské a českobratrské, [...] mohl dnes československý stát býti daleko pevnější...*“¹¹⁵ Článek je zároveň i polemikou na názor, jenž byl uveřejněn v *Kostnických jiskrách* a je příkladem dalších polemik, které postupně nabývaly na síle a zaujímaly v časopise více prostoru.

Rubrika Beseda byla přejmenována na Besídka, a i nadále předkládala čtenářům literárně zpracované příspěvky, např. text na pokračování „Ze vzpomínek legionáře“ anebo humorně laděný článek o povolání faráře s názvem „Po desíti letech“.¹¹⁶ V rubrice Kukátko se v šestém ročníku poprvé objevuje kritika Českobratrské církve, a to hned v několika člancích. Nespokojenost, která pravděpodobně začala narůstat poté, co polevilo prvotní nadšení z vývoje událostí po roce 1918, není soustředěna na ideu českobratrství jako takovou, nýbrž na praktické otázky spojené s organizací a chodem Českobratrské církve. V příspěvku s názvem „O těch, kteří se zdadí sloupové býti“ je pak uveřejněna přímo kritika synodního výboru za údajný nedostatek diskrétnosti, profesionality a nestrannosti a za příkoří, která by mohla vést k odštěpení moravské odnože.¹¹⁷ Zde je nutno podotknout, že tato kritika se neomezila jen na jednu rubriku, ale objevovala se např. i v již zmíněných člancích. Odezva však na sebe nenechala dlouho čekat, a proti autoru této kritiky bylo zahájeno řízení synodního výboru. V příspěvku „Poznámka redakce“ v posledním čísle tohoto ročníku¹¹⁸ se Polák k této situaci kriticky vyjadřuje, ostentativně se podepisuje jako „*bývalý redaktor*“¹¹⁹ a svého postu se pak také od sedmého ročníku skutečně vzdal.

Zpravodajskou rubrikou i nadále zůstala rubrika Zprávy, v některých číslech pojmenovaná Zprávy a drobnosti, a rubrika Zajímavosti. Rubrika Úvahy se pak věnovala převážně teologické a církevní politice. Příležitostně se i nadále objevoval The English-American Corner i Hlídka abstinentní.

¹¹⁴ *Nový Život. Českobratrský měsíčník*. Moravská Ostrava: František Polák, 1922, 5, 6, s. 4-6.

¹¹⁵ *Nový Život. Českobratrský měsíčník*. 1922, 6-7, 6, s. 4-7.

¹¹⁶ *Nový Život. Českobratrský měsíčník*. 1922, 9-10, 6, s. 12-14

¹¹⁷ *Nový Život. Českobratrský měsíčník*. 1922, 8, 6, s. 6-8.

¹¹⁸ *Nový Život. Českobratrský měsíčník*. 1922, 10, 6, s. 20-21.

¹¹⁹ Tamtéž.

V oblasti literatury šestý ročník přinesl určitou změnu opětovným rozšířením záběru reflektované literatury. Časopis přinesl odkaz na Novotného časopis *Nedělní besídka*, který redigoval po svém odchodu z redakce *Nového Života*.¹²⁰ V jednom z čísel listu je značný prostor věnován kritice díla Karla Čapka *Továrna na absolutno*. Časopis sice v žádném případě nezastírá umělecké kvality díla: „*Už na základě tohoto krátkého nástinu možno říci že modernímu spisovateli by bylo těžko naléztí látku zajímavější a napínavější,*“¹²¹ vzápětí však dodává: „*Ale právě tato duchaplnost, slohová pohotovost a ohromná obrazotvornost svedly Čapka na scestí,*“¹²² jelikož „*člověk je mu živočich, hmyz, veš, kukla, lumek, slimák a motýl.*“¹²³ Redaktoři v Čapkově díle postrádají „*charakter*“¹²⁴ a odmítají, jakým způsobem pojal zformulování náboženské problematiky: „*... celý bolestný náboženský problém, kterého tu Čapek se dotýká, jež neřeší, ale karikuje, je tu snůškou duchaplně sflákaných nechutností...*“¹²⁵ Tato ukázka kritiky literárního díla shrnuje jasný požadavek, který přetrvával v celém období trvání tohoto časopisu – a to na vysoké morální a obohacující kvality literatury. Díla, jakkoliv umělecky hodnotná, nejsou hodna pozitivní kritiky, nemají-li „*určitý pevný životní fundament*“¹²⁶ a „*nedotknutelné přesvědčující pozadí.*“¹²⁷

3.2.2.1.3 Ročník sedmý, 1923

Tak, jako se šestý ročník do značné míry podobal ročníku pátému, i sedmý ročník¹²⁸ plynule navázal na dosavadní vývoj a charakter časopisu, který v celkovém měřítku směřoval jednoznačně k upření pozornosti na praktické záležitosti, a to postupně ve všech rubrikách včetně úvodníků a článků. Přestože některé z nich si i nadále zachovaly charakter spíše obecnější a literárnější a oproti minulým ročníkům přibylo úvodních básní, stěžejními tématy se povětšinou staly soudobé církevní a politické události, uveřejněn byl např. vládní návrh na spoluužívání kostelů a modliteben,¹²⁹ a v několika

¹²⁰ *Nový Život. Českobratrský měsíčník.* 1922, 1, 6, s. 16.

¹²¹ *Nový Život. Českobratrský měsíčník.* 1922, 6-7, 6, s. 17.

¹²² *Nový Život. Českobratrský měsíčník.* 1922, 6-7, 6, s. 17-18.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ *Nový Život. Českobratrský měsíčník.* 1922, 6-7, 6, s. 18.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Označován je jako ročník šestý.

¹²⁹ *Nový Život. Českobratrský měsíčník.* Moravská Ostrava: František Polák, 1923, 1-2, 7, s. 7-10.

příspěvcích na pokračování se časopis nadále věnoval kritice Českobratrské církve jakožto organizace a názorů jejích představitelů.

Podíl článků se v sedmém ročníku mírně zvýšil, zato však téměř úplně zmizela rubrika Beseda, anglicky psaná rubrika The English-American Corner se v sedmém ročníku nevyskytla vůbec. V duchu orientace na praktické záležitosti zůstala zachována rubrika Kukátko a Zprávy a drobnosti, která se již téměř výhradně zabývala pouze českými, a povětšinou církevními záležitostmi. Zachován zůstal také Abstinentský koutek, zato literaturu a její reflexi opustil časopis docela, a to poprvé za dobu své existence. Časopis desátým číslem roku 1923 bez předchozího ohlášení zanikl.

4 Literární odkazy v časopise *Nový Život*

Časopis kladl po většinu období své existence na literaturu a literární odkazy poměrně velký důraz, a, jak již bylo nastíněno v předchozí kapitole, pravidelně se jí, mimo sedmý ročník, věnoval v několika rubrikách. Literární zaměření časopisu však bylo ve dvou případech obohaceno a rozšířeno nad rámec těchto rubrik. Prvním z nich se stala literární příloha *Besedy Nového Života*, tím druhým potom samostatný vydavatelský počín v jakési miniaturní edici, která byla nazvána *Knihovnička Nového Života*.

4.1 *Besedy Nového Života*

Příloha, vycházející v roce 1919,¹³⁰ tedy ve třetím ročníku časopisu za redakce Adolfa Novotného a Štěpána Šoltésze, byla samostatně číslována a vyšla celkem desetkrát, každé číslo po osmi stranách.

Většina čísel začínala úvodní básní, za níž následovalo několik prozaických příspěvků různého charakteru. Mimo několika črt Iana Maclarena, jehož díla byla publikována i v *Knihovničce Nového Života*, se v časopise pravidelně objevovaly příspěvky nazvané *Kapitoly z dějin křesťanské církve*, dále také medailony osobností, které byly z pohledu redakce zajímavé (šlo o T. G. Masaryka,¹³¹ Williama Penna¹³² a Jana Karafiáta¹³³) a zajímavý je také trojdílný příspěvek s názvem „*Těšínské vzpomínky*“,¹³⁴ jejichž autorem byl Bedřich Molnár, a které umožňovaly zajímavé nahlédnutí do specifického prostředí slezského evangelického gymnázia a studentského života.

4.2 *Knihovnička Nového Života*

Knihovnička Nového Života se stala samostatným vydavatelským počinem časopisu, a to v jeho prvních letech existence. Celkem byla vydána čtyři díla tří autorů. Šlo o dvě povídkové knihy, *Skotské obrázky* a *Buldog*, několikrát zmiňovaného a redaktory

¹³⁰ NEŠPOR, Zdeněk R. *Století evangelických časopisů, 1849-1948*, s. 143. U prvních pěti čísel je uveden ročník první, u dalších pěti pak ročník třetí, příloha samotná navíc není datována. Orientace v číslování je tedy poněkud složitější.

¹³¹ *Besedy Nového Života*. Choceň: Adolf Novotný, 1919, [č. 3], s. 17.

¹³² Tamtéž, [č. 4], s. 3.

¹³³ Tamtéž, [č. 10], s. 53.

¹³⁴ Tamtéž, [č. 8] s. 33, [č. 9] s. 41, [č. 10] s. 49. O „*Těšínských vzpomínkách*“ vyjadřuje Z. Nešpor, viz NEŠPOR, Zdeněk R. *Století evangelických časopisů, 1849-1948*, s. 145.

časopisu velmi oblíbeného Iana Maclarena, dále o knihu *Pojď za mnou!* anglické spisovatelky Amy le Feuvre, jež byla určena dětem, a jedinou básnickou sbírkou a zároveň jediným dílem od českého autora se stala knížečka s názvem *Ve víru času*, jejímž autorem je Gustav Adolf Molnár.

4.2.1 Ian Maclaren

Ian Maclaren, vlastním jménem John Watson, se narodil roku 1850 v Londýně, celé své dětství však prožil ve Skotsku. Jeho matka byla také skotského původu¹³⁵ a Maclaren sám měl vůči Skotsku po celý svůj život velmi vřelý vztah,¹³⁶ který se později projevil právě v jeho literárních dílech.

Po úspěšném dokončení studií se Maclaren stal kazatelem, jeho literární nadání však zatím zůstávalo neodhaleno. Své příběhy publikoval nejdříve časopisecky pod pseudonymem, když však v roce 1894 knižně vyšlo jeho první dílo, nazvané *Beside the Bonnie Brier Bush*, byla jeho identita prozrazena – vydání této knihy vzbudilo všeobecnou senzaci ve Velké Británii i Americe a za období přibližně jednoho roku bylo prodáno více než 200 tisíc výtisků této knihy. *The Times* z roku 1895 zhodnotily Maclarenovu tvorbu takto: „*Máloco je v nedávné historii naší literatury pozoruhodnější než nástup nové školy skotské fikce, čerpající inspiraci z regionality a národního charakteru.*“¹³⁷ O rok později Maclaren publikoval další své dílo s názvem *The Days of the Auld Lang Lyne*, jenž tematicky navazovalo na knihu první, a stejného postupu se držel i ve svém prvním románu, *Kate Carnegie and Those Ministers*, publikovaném v roce 1896.¹³⁸

Z neliterárních děl, jichž je autorem, je možno uvést na příklad sbírku kázání *The Upper Room* a *The Mind of the Master*, rozsáhlé dílo věnující se soudobým náboženským tématům.¹³⁹

¹³⁵ WARNER, Charles D. *The Library of the World's Best Literature. An Anthology in Thirty Volumes* [online]. New York: Bartleby.com, 2015. [cit. 10. 6. 2018]. Dostupné z <https://www.bartleby.com/library/prose/5564.html>

¹³⁶ NICOLL, Robertson W. *Ian Maclaren. Life of the Reverend John Watson*. New York: Dodd, Mead and company, 1909, s. 8.

¹³⁷ NASH, Andrew: *Kailyard and Scottish literature* [online]. Amsterdam: Rodopi, 2007. Scottish cultural review of language and literature; v. 8. [cit. 10. 07. 2018] Dostupné z ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=556615>, s. 49. „*Few things are more remarkable in the recent history of our literature, than the rise of a new school of Scottish fiction, drawing its inspiration from locality and national character.*”

¹³⁸ WARNER, Charles D. *The Library of the World's Best Literature*.

¹³⁹ Tamtéž.

Popularita, které jeho díla dosáhla, ho přivedla i na americký kontinent, a to dokonce třikrát, za účelem uspořádání několika turné. První z nich proběhlo od října do prosince roku 1896, a během této doby mimo přednášek na Yaleově univerzitě Maclaren absolvoval devadesát šest vystoupení.¹⁴⁰ Podruhé Ameriku navštívil o tři roky později, tedy v roce 1899,¹⁴¹ tři roky po své první návštěvě, s podobným úspěchem jako poprvé; třetí cesta se však Ianu Maclarenovi stala osudnou – při své návštěvě tam v roce 1907 nečekaně v padesáti sedmi letech zemřel.¹⁴²

4.2.1.1 Kailyard a charakteristika Maclarenovy tvorby

Tvorba Iana Maclarena a jeho obrovská obliba nebyla ojedinělou izolovanou záležitostí, jeho díla svým charakterem totiž zapadala do skotského literárního fenoménu konce 19. století s názvem Kailyard.¹⁴³ Tento název, původně označující zelnou či kuchyňskou zahradu, která bývala součástí typického skotského domu, byl utvořen podle názvu první Maclarenovy knihy, *Beside the Bonnie Brier Bush*, jenž je variací na slova přejatá ze skotské písně, *There grows a bonnie brier bush in our kailyard*.¹⁴⁴

Tento termín začal být v přeneseném významu používán pro literární proud, který se, jakožto reakce na určité tendence realismu, odklonil ke způsobu tvorby vyznačujícímu se uchopováním látky ze skotského venkovského života. Ta bývala zpracována v sentimentálním a nostalgickém duchu a často se zaměřovala na náboženské společenství.¹⁴⁵ Prostředí skotského venkova je pojímáno idylicky a důležitou roli hraje příroda, tato idyla ovšem není v žádném případě idylou z nevědomosti spisovatele.¹⁴⁶ Jde o záměrný výběr námětů a způsobu jeho zpracování za účelem vytvoření zamýšleného efektu.¹⁴⁷

¹⁴⁰ NICOLL, Robertson W. *Ian Maclaren. Life of the Reverend John Watson*, str. 176.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 208.

¹⁴² NICOLL, Robertson W. *Ian Maclaren. Life of the Reverend John Watson*, s. 187; WARNER, Charles D. *The Library of the World's Best Literature*.

¹⁴³ Pro další studium tohoto tématu jakožto fenoménu skotské literatury je možno využít také diplomovou práci Marty Lhotové *Kailyard and Tartanry - Cultural Nationalism in Scottish Literature at the Turn of 19th and 20th century*. LHOTOVÁ, Marta. *Kailyard and Tartanry - Cultural Nationalism in Scottish Literature at the Turn of 19th and 20th century*. Olomouc, 2011. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce Ema Jelínková.

¹⁴⁴ CUDDON, John A. *A Dictionary of Literary Terms and Literary Theory. Fifth Edition*. Wiley – Blackwell, 2013. ISBN 978-1-4443-3327-5, s. 383 Česky možno přeložit jako „V naší zahrádce roste pěkný vřesový keřík.“

¹⁴⁵ NASH, Andrew: *Kailyard and Scottish literature*, s. 13.

¹⁴⁶ Ian Maclaren často v dětství trávil čas na venkově, byl důvěrně seznámen s jeho situací a nedělal si tedy o morálním stavu jeho obyvatelstva žádné iluze.

¹⁴⁷ NICOLL, Robertson W. *Ian Maclaren. Life of the Reverend John Watson*, s. 15.

Tento způsob zpracování byl u některých spisovatelů kailyardu volen z estetických důvodů, Maclaren však tímto způsobem tvořil spíše z morálních pohnutek a ze snahy o vytvoření protiváhy k realismu a naturalismu, která by čtenáři přinášela pozitivní a povznášející hodnoty.¹⁴⁸

4.2.1.2 *Skotské obrázky a Bulldog*

4.2.1.2.1 *Skotské obrázky*

Knih *Skotské obrázky* byla v Knihovničce *Nového Života* vydána v roce 1918 jakožto její první svazek. Knih formátu A6 čítající sto čtyřicet stran obsahuje devět krátkých povídek či spíše literárních črt s tematikou života a náboženského cítění ve Skotsku, v duchu tvorby literárního proudu Kailyardu.

Povídky jsou řazeny volně za sebou, přičemž některé jsou na sebe volně navázány skrze postavy, které se v nich opětovně objevují. Centrálním motivem sbírky je zobrazení skotského venkova a venkovského člověka jakožto člověka do větší či menší míry drsné, přímočaré a horským prostředím formované povahy, v jehož nitru je ovšem ukryta studnice hlubokého citu (a také věrnosti a důvěry) k Bohu i ostatním lidem. Výrazné je také hluboké sepejetí s přírodou a okolím, ve kterém Maclarenovy postavy žijí a v němž se pohybují.

Povídka, ukazující tento protiklad skotské sveřeposti a citového života, je povídka první, s názvem „Skot tělem a duší“,¹⁴⁹ v níž se „hrdinou víry“ stává starý Skot ležící na smrtelné posteli kdesi v Anglii, oddělený od svého rodného prostředí a svých blízkých. Tento sveřepý starý člověk se nebojí smrti, je vyrovnaný s Bohem i se životem a s očekáváním čelí své budoucnosti. Přestože je slabý a nemocný, neváhá ani v této chvíli bránit čistotu své víry a není ochoten přistupovat na kompromis, přesto – a právě proto – se však projevuje síla jeho vnitřních citů a víry, která nakonec přemáhá a obohacuje jeho okolí.

Ve druhé povídce s názvem „Nezávažná překážka“¹⁵⁰ se pak hlavní postavou stává muž, který, přestože je po celém kraji známý pro svou víru, bezúhonnost a poctivost, se po dlouhá léta odmítá stát starším církve. Když však vyjde na světlo, že

¹⁴⁸ NASH, Andrew: *Kailyard and Scottish literature*, s. 129-131.

¹⁴⁹ MACLAREN, Ian. *Skotské obrázky*. Choceň: Nový Život, 1918. Knihovnička Nového Života, sv. 1., s. 5-12.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 13-25.

se tento muž v mládí dopustil činů, kterých od té doby litoval a pro něž post staršího odmítal, ukáže se teprve jeho charakter jako doopravdy vnitřně ryzí.

Třetí povídka s názvem „Znalec v oboru bludařství“¹⁵¹ se poněkud odlišuje od předchozích dvou, a to svým odlehčeným, až laskavě humorným tónem. Na ukázce kontrastu strojvedoucího nákladního vlaku a znalce hebrejštiny a Starého zákona v jedné osobě je čtenáři předestírán údajný skotský zápal pro ryzí víru a odhalování náboženských bludů, který je tak velký, že „*by byli ochotni přechovávat si sem tam jakého bludaře, jako se v oborách přechovávají lišky, jen aby občas měli příležitost ke znamenitému vyražení.*“¹⁵²

V podobném duchu se nese i povídka čtvrtá, „Jejich plné právo“¹⁵³, která se opět humorným tónem věnuje, a dalo by se až říci, že jemně strefuje, do neústupnosti skotské povahy. Jde o nutnost zvolení nového faráře, přičemž obyvatelé vesnice odkládají volbu po celý rok, aby získali příležitost k rozptýlení, vášnivým diskuzím a argumentacím. Učinit přítrž tomuto vyžívání se v jejich „právu k volbě“ učiní až přísný a nesmlouvavý duchovní. Teprve po jeho zákroku jsou ovšem Skoti spokojeni – jejich povaha jim totiž nedovolovala podrobit se komukoliv jinému, kdo by nebyl svou autoritou schopen je k rozhodnutí přesvědčit.

Naopak „Slepá Marjorie“¹⁵⁴ a „Moudrost lásky“¹⁵⁵ se řadí k povídkám, jejichž ráz je laděn do roviny zaměřující se spíše na city. Dominantní roli v nich hraje důvěra člověka k Bohu i v nešťastných a zdánlivě beznadějných situacích, tak jako slepá a chudá Marjorie dokáže mít radost ze všech ostatních darů, které v životě má, přestože nemá zrak. V „Moudrosti lásky“ je stejně významná i láska člověka k člověku, když starší sboru dokáže povzbudit kazatele, jenž ztrácí důvěru ve správnost volby svého povolání a své kazatelské schopnosti.

Lidské vztahy jsou tematizovány i ve dvou následujících povídkách. „Jeho velký den“¹⁵⁶ opět používá humornou formu, tentokrát však v jemnější podobě, aby zobrazil hrdost chudých rodičů na pílí svého syna v momentě, kdy získává univerzitní titul. „Moc dítěte“¹⁵⁷ se zaměřuje na schopnost soucitu proměnit člověka. Přestože jsou postavy této povídky (i všech ostatních) typizované, zjednodušené a idealizované, autor

¹⁵¹ MACLAREN, Ian. *Skotské obrázky*, s. 26-31.

¹⁵² Tamtéž, s. 26.

¹⁵³ Tamtéž, s. 32-41.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 42-51.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 52-64.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 65-77.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 78-101.

se nebrání ani odkrytí lidské stránky faráře, který postupně zaujímá negativní postoj k zatvrzelému a skrblivému členu svého sboru. Přesto se však dokáže přemoci a pocítit k němu soucit místo odporu, a právě soucit tohoto člověka nakonec proměňuje.

Poslední povídka, „Farář od sv. Beda“,¹⁵⁸ jako jediná tematizuje milostný vztah a lásku mladého kazatele a dívky, která raději obětovala své štěstí pro jeho. Jejich vztah ale přetrval i léta odloučení, a nakonec se dočkal naplnění.

4.2.1.2.2 *Buldog*

Knih *Buldog* se stala třetím svazkem Knihovničky Nového Života. Vydána byla roku 1918 a předlohou pro český překlad se stala kniha v originále nazvaná *Young Barbarians*, publikovaná roku 1901.¹⁵⁹ Tématem knihy se stal život studentů Muirtownského semináře ve Skotsku a ústřední postavou se stal jejich přísný, sverpý, ale milovaný učitel, jehož jméno je Dugald MacKinnon, obecně přezdíváný Buldog. Na rozdíl od *Skotských obrázků*, v nichž je propojení jednotlivých povídek pouze velice volné, tvoří jednotlivé kapitoly *Buldoga* ucelený příběh a jsou daleko silněji propojeny vystupujícími postavami i pevněji zasazeny do konkrétního prostředí. Přesto však jednotlivé kapitoly zůstávají spíše epizodické, což umožnilo při vydání *Buldoga* v češtině vybrat z původních šestnácti kapitol anglického originálu¹⁶⁰ pouhých pět.

Přestože i zde má víra v Boha své místo, tematika příběhu je tentokrát méně náboženského charakteru. Do popředí se dostávají především studenti již zmiňovaného Muirtownského semináře. Jejich zážitky a kousky, které vyvádějí, většinou neujdou očím jejich přísného starého učitele, který si ale svým zásadovým jednáním a přímým charakterem žáky získává na svou stranu, tak jako si za své padesátileté působení ve škole získal i otce a dědečky těchto dětí.

Buldog ukazuje svou spravedlivou tvář, když pro záchranu života jednoho ze studentů, chlapce jménem Nestie, dva jeho spolužáci nasadí vlastní život v řece, a on jejich čin vysoce ocení. Je to právě Nestie, jehož se Buldog ujímá po smrti jeho otce, místního chudého kazatele baptistické církve. Náklonnost dětí učiteli se pak projevuje, když Buldog onemocní, nakonec je ale život jejich drahého učitele zachráněn. Síla Buldogova charakteru a hloubka a citlivost jeho osobnosti se vrcholně projevuje poté,

¹⁵⁸ MACLAREN, Ian. *Skotské obrázky*, s. 102-140.

¹⁵⁹ NICOLL, Robertson W. *Ian Maclaren. Life of the Reverend John Watson*, s. 367.

¹⁶⁰ MACLAREN, Ian. *Young Barbarians* [online]. Project Gutenberg, 2009. [cit. 17. 6. 2018]. Dostupné z <http://www.gutenberg.org/files/30089/30089-h/30089-h.htm>.

co se rozhodne odejít do důchodu, rozhodnut nepřijmout žádný dar ani poctu, nakonec je nicméně přemožen opravdovostí vděku a lásky dětí i dalších obyvatel městečka, kteří si uvědomují cenu, kterou pro ně Dugald MacKinnon měl jako učitel i jako člověk.

4.2.1.3 Receptce Iana Maclarena v Čechách

Vzhledem k tomu, jakými charakteristikami se díla Iana Maclarena vyznačovala (morální povzbuzení, přítomnost náboženského tématu zobrazovaného jakožto praktická každodenní víra ovlivňující a formující životy těch, kdo se jí drží) je příznačné, že redaktoři časopisu *Nový Život*, jejichž cílem bylo právě povzbuzení praktické každodenní zbožnosti v životě jednotlivce i národa, zvolili právě dvě z jeho děl k vydání a propagaci. Výběr Iana Maclarena je zároveň nasnadě i z toho důvodu, že Adolf Molnár i Štěpán Šoltész se s největší pravděpodobností museli s jeho díly seznámit během svých studií ve skotském Edinburghu. Tomu by nasvědčovala i zmínka z předmluvy Františka Žilky¹⁶¹ k prvnímu vydání Maclarenových povídek pod názvem *Lidé z Drumtochty*: „Když první kniha Iana Maclarena *Beside the Bonnie Brier Bush* vyšla, byl jsem právě ve Skotsku a pamatuji se dosud živě na dojem, jaký činila na edinburghskou společnost.“¹⁶² Přestože v době vydání Maclarenovy první knihy, o kterém se Žilka zmiňuje, ještě Novotný ani Šoltész nebyli ve studentském věku, lze předpokládat, že přetrvávající popularita Maclarenových děl je oslovila i v době, kdy ve Skotsku oni sami pobývali – tedy přibližně o dekádu později.

Žilka ve své předmluvě Maclarenovy povídky hodnotí veskrze pozitivně, jelikož i běžný čtenář: „porozumí všemu, co jest podstatné, lidské, krásné, pravdivé a dojemné, a nebude čísti bez živého a hlubokého dojmu.“¹⁶³ Na druhou stranu pak poznamenává, že „obrázky ze skotské vesnice jsou ovšem jednostranné, jako nevyhnutelně neúplným zůstane každý pokus o literární vystižení tak složitého zjevu, jako jest život a povaha lidská. Maclaren idealisuje své typy, nebo správněji: nepovídá vše, co viděl a ví, ale vybírá a líčí jen ideálnější stránku venkovanů a vesnického života. Ale nefalšuje jich, nezastírá jejich tvrdosti, jednostrannosti, vůbec neskrývá vad ani v onom jemu nejmilejším projevu nitra, v náboženství, ani při osobách, které mu patrně přirostly

¹⁶¹ Významný český evangelický teolog 20. století.

¹⁶² ŽILKA, František. Ian Maclaren. In: Drumtochtské obrázky [online]. Praha: J. Otto, 1903. [cit. 3. 7. 2018]. Stránky nečíslovány. Dostupné z http://kramerius4.nkp.cz/search/i.jsp?pid=uuid:82161860-03cb-11e7-8830-005056827e51#monograph-page_uuid:396de8c0-1a11-11e7-981b-005056825209.

¹⁶³ Tamtéž.

k srdci.“¹⁶⁴ Tato určitá typizace, ke které nepochybně v Maclarenových dílech dochází, je v recenzích většinou obecně reflektována, recenzenti se s ní ovšem vyrovnávají tak, že jako protiváhu tohoto určitého zjednodušení vyzdvihují pozitivní aspekty díla. Těmi obecně jsou kladné mravní hodnoty a zobrazení živého náboženského života, jež sloužilo jako vítaný vzor pro rodící se Českobratrskou církev evangelickou. Čeští evangelíci tedy se Skoty Maclarenových příběhů zajisté pocítovali určitou spřízněnost.

Samotný počín vydání *Skotských obrázků* a *Buldog* se také dočkal své reflexe, a to reflexe přesahující úzce evangelické kruhy. Časopis *Rozkvět* označuje *Skotské obrázky* za dílo, které se stalo „*kaleidoskopem do skotské duše*“¹⁶⁵ a v časopise *Zvon* je dílo hodnoceno také kladně: „*jen málo knih zanechá tak hluboce poetický, trvale působivý dojem, jako tyto prosté obrázky.*“¹⁶⁶ časopis *Světazor* pak přináší Maclarenův nekrolog, v němž je označován jako „ *vynikající skotský spisovatel,*“ jehož dílo patřilo k „*nejzdařilejším plodům publicistiky anglické.*“¹⁶⁷

Dá se tedy říct, že dílo Iana Maclarena do určité míry obohatilo i českou literární scénu a našlo svůj okruh čtenářů, a to jak evangelíků, tak ne-evangelíků. Český okruh čtenářů tak do určité míry následoval britskou a americkou část publika, která si Maclarenovy příběhy oblíbila. Vydání *Skotských obrázků* a *Buldog* v edici časopisu *Nový Život* do velké míry k této popularitě přispělo.¹⁶⁸

4.2.2 Amy le Feuvre

Amy le Feuvre, celým jménem Amelia Sophia le Feuvre, žila mezi lety 1861 až 1929. Narodila v Anglii v Londýně Edmondu Philipovi le Feuvre a Sideny Mary Mainguy (její otec byl duchovním v anglikánské církvi), a byla jednou ze sedmi jejich dětí. Celý svůj život strávila v Anglii, a to v Londýně, v Kentu a následně v Devonu.¹⁶⁹

Amy le Feuvre (publikující také pod pseudonymem Mary Thurston Dodge)¹⁷⁰ je známá jako autorka dětské evangelické literatury,¹⁷¹ a to velice plodná – za svůj život

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Skotské obrázky a Buldog [online]. *Rozkvět. Obrázkový čtrnáctideník*. Praha: Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské. [cit. 28. 6. 2018]. 1919, 5, 12, s. 114.

¹⁶⁶ Ian Maclaren: Skotské obrázky. Týž: *Buldog*. [online]. *Zvon, týdeník belletristický a literární*. Praha: F. Šimáček. [cit. 28. 6. 2018]. 1919, 24, 19, s. 334.

¹⁶⁷ Ian Maclaren [online]. *Světovor. Světová kronika současná slovem i obrazem: časopis pro zábavu i poučení*. Praha: J. Otto. [cit. 28. 6. 2018]. 1906-1907, 32, 7, s. 750.

¹⁶⁸ NEŠPOR, Zdeněk R. *Století evangelických časopisů, 1849-1948, s. 145.*

¹⁶⁹ Amy le Feuvre Author Page [online]. In: *Curiosmith.com*. [cit. 3. 7. 2018]. Dostupné z <https://curiosmith.com/pages/amy-le-feuvre-author-page>

¹⁷⁰ Tamtéž.

napsala přes osmdesát knih a příběhů, které byly vydávány ve Velké Británii i Americe.¹⁷² Hlavními hrdiny jejích příběhů byly především děti, jejichž „*okouzlující způsoby způsobily, že srdce dospělých roztála a uviděli tak světlo náboženství.*“¹⁷³ Pro její díla se tedy stává typickým prolínání víry a jejího působení s dětským světem.

4.2.2.1 *Pojd' za mnou!*

Knih *Pojd' za mnou!* byla dle údajů v knize vydána v roce 1917 jakožto první svazek Knihovničky Nového Života.¹⁷⁴ Přeložena byla z díla s původním názvem *The Children's Morning Message*.¹⁷⁵

Knih je v úvodu opatřena průvodním slovem redaktorů časopisu *Nový život*, které oslovuje přímo dětské čtenáře, nabádá je ke každodennímu předčítání jedné kapitoly z knihy a ujišťuje je o prospěšnosti takového počínání.

4.2.2.1.1 Formální a obsahová charakteristika knihy

Knih *Pojd' za mnou!* je dílem, které se zaměřuje na vybrané biblické verše, k nimž spisovatelka přidává krátký komentář. Ten má text osvětlit, zpřístupnit a zpřítomnit dětskému čtenáři. Jednotlivé kapitoly jsou očíslované, a každá z nich je tvořena jedním biblickým veršem a s ním souvisejícím komentářem. Jedna kapitola většinou znamená jednu stránku v knize, text k jednomu biblickému verši však nikdy nepřesáhne stránky dvě.

Pro kapitoly je typický jednoduchý styl výkladu, velká míra užití názorných příkladů, přirovnání a kontaktních prostředků. Tím se přizpůsobují věku čtenáře a zamýšlenému určení knihy – tedy povzbuzení každodenního zbožného života. Nejedná se však v žádném případě o jakousi systematickou příručku, ale spíše o dílo literárně-naučné. Verše, které byly pro knihu vybrány, by se daly rozčlenit do tří pomyslných skupin: na verše povzbuzující, (Je ovšem nutné podotknout, že charakter

¹⁷¹ Amy le Feuvre. In: Oxford Companion to Children's literature [online]. Humphrey Carpenter and Mari Prichard. 3. vyd., New York: Oxford University Press, [cit. 13. 7. 2018]. s. 384. Dostupné z <https://archive.org/details/oxfordcompanion00carp>, s. 308.

¹⁷² Amy le Feuvre Author Page [online]. In: *Curiosmith.com*.

¹⁷³ Amy le Feuvre. In: Oxford Companion to Children's literature, s. 308. Citát přeložen z angličtiny, doslova: „[...]whose winsome ways melt the hearts of their elders and bring them to see the light of religion.“

¹⁷⁴ Datum, stejně jako označení svazku jako první svazek Knihovničky Nového Života, je však pravděpodobně chybné. Z *Besed Nového Života* vyplývá, že Skotské obrázky byly publikovány před tímto dílem, viz *Besedy Nového Života*, 1919, [č. 2], s. 16.

¹⁷⁵ Tamtéž.

celého díla je laděn do pozitivní povzbuzující a útěšné roviny, název tedy byl těmto veršům dán, protože se explicitně zabývají povzbuzujícím veršem z bible), napomínající či vybízející, a verše modlitební.

Verše k povzbuzení se rovnoměrně prolínají celou knihou a většinou prokládají kapitoly s tematikou napomínání. Častým tématem těchto biblických veršů je připomínání neustálé Boží přítomnosti a blízkosti člověku, jeho všemocnost a možnost a ochota každému člověku (v tomto případě každému dítěti) poskytnout ochranu, útěchu a pomoc. Příkladem takového textu může být např. kapitola VII: „Toho, kdož ke mně přijde, nevyvrhnu ven“,¹⁷⁶ kapitola IX: „Co jest nemožného u lidí, možné jest u Boha“,¹⁷⁷ XVIII: „Doufejtež, já jsem, nebojte se!“¹⁷⁸ a XXVIII: „Všelikou péči svou uvrhněte na Něj. Nebo on má péči o vás.“¹⁷⁹

Verše k napomínání zastupují spolu s verši k povzbuzení nejpočetnější skupinu. První kapitola a verš, který by se dal zařadit do této kategorie, je i první kapitolou celé knihy a zároveň jí i dává jméno. Kapitola I, „Pojď za mnou!“ předestírá dětskému čtenáři podobenství o následování Boha tak, jako dítě následuje svého rodiče cestou, kterou mu určí.

Verše modlitební jsou v knize v menšině, jsou obsaženy ke konci knihy a jedná se především o rozebrání a vysvětlení modlitby Otče náš, jejíž text se autorka snaží dětským čtenářům přiblížit.

4.2.2.2 Recepce tvorby Amy le Feuvre

Pojď za mnou! Amy le Feuvre nebylo jejím prvním česky vydaným dílem, těmi jsou dle údajů ze Souborného katalogu Národní knihovny knihy *Edoušův knoflík (Teddy's Button)* a *Marní synové (Probable Sons)*, vydané roku 1905. Nezůstalo však zdaleka jen u těchto knih – již v roce 1907 vychází další dílo s názvem *Ke zlatému městu* a o rok později kniha *Ten druhý*.¹⁸⁰

Obliba děl Amy le Feuvre se přenesla z prvního desetiletí nového století i do let dalších, a pravidelné vydávání jejích knih pokračovalo až do konce třicátých let.

¹⁷⁶ FEUVRE, Amy le. *Pojď za mnou!*. Choceň: Nový Život, 1917. Knihovnička Nového Života, sv. 1 [opraveno na 2], stránky neočíslovány.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ Amy le Feuvre. In: Souborný katalog České republiky. [cit. 3. 7. 2018] Dostupné z <https://aleph.nkp.cz/F/PDE83CAYLVF9GY53UCJX1R6SSRUYMTH4F2QLXAGB8EA1IJNGR1-47514?func=short-rank&action=RANK&W01=Amy&W02=Feuvre>.

Z jejích děl vyšly na příklad *Ruže* v roce 1919, dále se opakovalo vydání *Edoušova knoflíku* v roce 1922 a v roce 1927 v poslovenštělé podobě. Posledním dílem, vydaným před počátkem druhé světové války, je *Andy, londýnský nezbeda* v roce 1936 a v roce 1938 poslovenštěné *Ruže*. Její poslední dílo, opětovně vydané *Ke zlatému městu* pak bylo vydáno v roce 1947.¹⁸¹

Toto kontinuální vydávání knih Amy le Feuvre v Čechách si lze s největší pravděpodobností vyložit jako poměrně stálý zájem o její dílo, a to pravděpodobně primárně v evangelických kruzích. Přestože vydání knihy *Pojď za mnou!* mělo nejspíš pouze poměrně malý dosah jen v omezeném okruhu čtenářů *Nového Života*, v němž byla kniha inzerována, v *Evanjelických listech* z roku 1905 je Amy le Feuvre a její knize *Marní synové* věnována poměrně rozsáhlá recenze, cenící knihu co do obsahového i formálního zpracování, jakkoliv nezastírá, že jde o knížku tendenční, „jejímž úkolem je, vést a učit čtenáře, a dítě zvláště.“¹⁸² Zmiňuje se také o popularitě knihy v Anglii, kde, jak je uváděno, bylo tou dobou prodáno dvě stě tisíc výtisků tohoto díla. Nepřímo také srovnává její knihu s *Broučky* Jana Karafiáta.¹⁸³

Možná právě toto nepřímé srovnání s jedním z nejznámějších děl české dětské literatury ukazuje na důvod, proč se Amy le Feuvre těšila v Čechách oblibě, a tím může být relativní nedostatek dětské literatury, která by v evangelickém okruhu čtenářů splňovala požadavky po kvalitním formálním i obsahovém zpracování a zároveň i předávání kladných morálních hodnot. Knihy Amy le Feuvre však tyto požadavky evidentně splňovaly.

4.2.3 Gustav Adolf Molnár

Gustav Adolf Molnár je jediným českým spisovatelem a zároveň i jediným básníkem, k jehož vydání redakce *Nového Života* přistoupila. Narodil se roku 1884 v Plzni do rodiny s bohatou evangelickou tradicí – vzešlo z ní jedenáct kazatelů.¹⁸⁴ Vystudoval gymnázium v Čáslavi a po jeho dokončení absolvoval bohoslovecká studia ve Vídni,

¹⁸¹ Amy le Feuvre. In: Souborný katalog České republiky.

¹⁸² Amy le Feuvre: *Marní synové*. *Evanjelické listy*. Praha: Spolek Komenského, 1905, 10-11, 23. s. 125.

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ Odešel senior Gustav Adolf Molnár [online]. *Český bratr. Časopis Českobratrské církve evangelické*. Praha: Synodní výbor Českobratrské církve evangelické. [cit. 1. 6. 2018]. 1972, 8, 48, s. 123. Dostupné z <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:af337f90-d324-11e6-8f91-005056827e51?page=uuid:999a9260-d34f-11e6-8f91-005056827e51&fulltext=Gustav%20Adolf%20Moln%C3%A1r>.

Halle, Lipsku a Štrasburku.¹⁸⁵ Později se stal českobratrským farářem v Trnávce, kde působil po celý život, a roku 1938 byl také seniorem čáslavského seniorátu. Mimo církevní činnost v rámci sborů prošel Molnár také zkušeností válečnou – za první světové války byl vojenským kaplanem.¹⁸⁶

Mimo povolání faráře se Molnár také zabýval literární a hymnologickou činností, pro kterou byl v evangelických kruzích dobře znám.¹⁸⁷ Pro církevní potřeby napsal *Stručné dějiny českobratrského evangelického sboru v Trnávce*, knihu pro konfirmandy *Budiž věrný* a přepracoval učebnici dějin náboženství vhodnou pro děti. Stěžejní část jeho literární činnosti však spočívala v jeho básnické tvorbě. Roku 1915 k pětistému výročí Husova upálení přebásnil jeho listy, sbírka básní *Ve víru času* pak následovala o čtyři roky později; mnohé Molnárovy básně byly zhudebněny.¹⁸⁸ Mimo to také složil řadu původních písní a další přeložil.¹⁸⁹

4.2.3.1 *Ve víru času*

Básnická sbírka *Ve víru času* s podtitulem *Verše z let úzkosti a nadějí* byla vydána roku 1919 jako čtvrtý a poslední svazek vydaný nákladem *Nového Života* v Knihovničce. Sbírkou ve formátu stejném, v jakém byly vydány všechny tři předchozí knihy, tedy A6, obsahuje sedmdesát pět básní a čítá sto dvacet tři stran. Básně za sebou nejsou řazeny chronologicky, (v jejich uspořádání by se dalo nalézt spíše volné třídění zohledňující obsah jednotlivých básní) a datovány jsou pouze některé z nich. Nejranějším uvedeným rokem je rok 1911, rokem nejpozdějším pak rok 1918. Všechny básně jsou psány vázaným veršem a vyznačují se důslednou snahou o rým a rytmičnost.

Tematicky pak o básních samotných vypovídá především jejich podnázev. Motiv úzkosti, strachu a protivenství se prolíná celou sbírkou, je ovšem vyvažován nadějí, jejímž těžištěm a jediným a vrcholným zdrojem je Bůh. Jak je konstatováno v recenzi této sbírky v časopise *Český bratr* z roku 1989, Molnár, jakožto autor, do

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ Senior G. A. Molnár šedesátníkem [online]. *Český bratr. Časopis Českobratrské církve evangelické*. Praha: Synodní výbor Českobratrské církve evangelické. [cit. 1. 6. 2018]. 1944, 21, s. 126-127.

¹⁸⁷ Odešel senior Gustav Adolf Molnár [online]. *Český bratr. Časopis Českobratrské církve evangelické*, s. 123.

¹⁸⁸ Senior G. A. Molnár šedesátníkem [online]. *Český bratr. Časopis Českobratrské církve evangelické*, s. 126.

¹⁸⁹ G. A. Molnár [online]. *Český bratr. Časopis Českobratrské církve evangelické*. Praha: Synodní výbor Českobratrské církve evangelické. [cit. 1. 6. 2018]. 1960, 1, 36, s. 11.

básní explicitně nevtiskuje své prožitky v konkrétní podobě, přesto však básně nepostrádají citovou hloubku a otevřenou výpověď tematizující životní cestu člověka.¹⁹⁰

4.2.3.1.1 Charakteristika básnické sbírky

Básně, které jsou ve sbírce obsaženy, lze tematicky zařadit do několika hlavních okruhů, k nimž se vztahují, ráz sbírky jako celku však zůstává homogenní a charakter básní jako takový se příliš nemění. Nejvýraznějším básnickým prostředkem sbírky je beze sporu metafora, která je ve všech básních hojně užívána, a dále pak nejčastěji také přirovnání a personifikace. Vzhledem k tématice sbírky, která se, jak již bylo řečeno, vypořádává se zápornými i kladnými životními zkušenostmi, je i tyto metafory možno rozdělit na metafory označující negativní prožitky, a na takové, které jsou k těmto metaforám stavěny jako protiklad dobra.

Hlavní tematikou negativních prožitků je nejčastěji bolest, strach, nejistota, životní těžkosti a soužení, a také stesk nad lidskou nestálostí a hříšností. Metaforika, která je k popisování těchto zkušeností používána, se velice často uchyluje do okruhu přírody. Poměrně často se objevuje motiv temnoty a noci, dále také mraků, bouře, větru, skal a vrcholků nebo naopak propasti, případně se také objevují analogie k cestě a k plovoucí lodi či člunu, čelícího rozbouřenému moři a příboji, a příznačně k názvu sbírky se několikrát objevuje také motiv víru. Na opačném pólu těchto negativních výjevů se pak v protikladu ke tmě a noci nachází světlo a svit slunce, měsíce a hvězd, žně, ovoce, a vláha, dále se pak také poměrně pravidelně objevuje motiv natažené zachraňující ruky a poháru s osvěžujícím nápojem.

4.2.3.1.1.1 Básně úzkostí a nadějí

Výše popsaná metaforika je velice charakteristická pro první skupinu básní, které se k životnímu zápasu člověka a jeho vztahu a vztahování se k Bohu vyjadřují na velmi obecné rovině, přičemž je pravděpodobné, že inspirací pro jejich vznik mohly být události osobní povahy i celková napjatá společenská situace.

Tematizace bolesti, smutku a strachu je v některých básních vztahována k člověku jako k jednotlivci – tak je tomu např. i v úvodní básni „Ve víru času“, která dala název i celé sbírce:

¹⁹⁰ BAŠUS, Bedřich B. Víra ve víru času. *Český bratr. Časopis Českobratrské církve evangelické*. Praha: Synodní výbor Českobratrské církve evangelické. 1989, 3, 95, s. 40.

*„Ve víru času
Božímu hlasu
naslouchám rád,
vždy stavím znova
z Božího slova
duše své hrad.“¹⁹¹*

V tomto typu básní lyrický subjekt básně vystupuje výrazně do popředí a často v ich-formě promlouvá o svých životních zápasech. Pravidelně své volání o pomoc adresuje přímo Bohu formou modlitby, či obecně mluví o svých zápasech a zpravidla dosvědčuje Boží moc a sílu pomoci v těchto těžkých situacích, nebo je tematizován stav člověka a lidstva obecně. Tyto básně svou strukturou i obsahem do určité míry připomínají některé biblické žalmy, jejichž obsah, tedy volání k Bohu v tíživé situaci a následné svědectví o jeho pomoci, se se strukturou Molnárových básní velice často shoduje. Jistá podobnost se žalmy se nabízí i v další poloze Molnárových básní, kterou je poloha prvořadě oslavná, v níž lidské úzkosti ustupují do pozadí a veškerá pozornost je soustředěna na Boha a jeho svrchovanost:

*„Kdo stvořil světa končiny
a tvoří každé hodiny
vždy opět život znova?
Kdo stráží stále světa běh
a starosti tvé, každý vzdech
v své paměti kdo chová –
dnes, včera, v každý okamžik?
Bůh, mocný světa Panovník.“¹⁹²*

Přestože Molnárovou snahou pravděpodobně nebylo vytvořit sbírku žalmů, jeho nepochybná dobrá znalost bible i shodnost tématu tuto podobnost pochopitelně podporují. V některých případech se Molnár žalmy inspiroval i přímo – do sbírky je zařazeno několik básní, které pod nadpisem odkazují na některý z biblických žalmů.

¹⁹¹ MOLNÁR, Gustav Adolf. *Ve víru času. Verše z let úzkostí a nadějí*. Choceň: Nový Život, 1919. Knihovnička Nového Života, sv. 4.

¹⁹² MOLNÁR, Gustav Adolf. *Ve víru času*, s. 15.

V některých případech se jedná o inspiraci jednotlivými verši, jindy jsou do veršované podoby volně převedeny žalmy celé.

4.2.3.1.1.2 Básně s válečnou tematikou

Básně s válečnou tematikou tvoří ve sbírce sice menší, ale specifickou skupinu. Některé z nich jsou na konci přímo opatřeny poznámkou o tom, že byly psány na bojišti a ročníkem, kdy vznikly, jiné ne, ale dotýkají se stejného tématu. V základním principu zůstává metaforika stejná nebo velmi blízká podobě, která byla popsána výše, dochází ovšem k jistým odchylkám. Tematika lidského utrpení a válečných hrůz je popisována přímější cestou a přesněji pojmenována; nejde zde, jako u předchozí skupiny básní, pouze o obecná vyjádření a přirovnání. Jakožto polní kaplan měl Molnár nepochybně dobrý přístup k informacím o hrůzách, které první světová válka přinesla. „*Jsou dnové vážní, dnové zlí...*“¹⁹³ uvádí stejnojmenná báseň z roku 1915 tuto tematiku a v další básni je konstatováno, že tvář světa „*je zachmuřena bolem a slz ji skrání proud.*“¹⁹⁴

Tragédie první světové války je jednou básní přirovnávána k apokalyptickým událostem, poměrně výmluvně je popsána na příklad v básni „*Nad listinou ztrát*“, která předkládá čtenáři obraz této listiny jakožto dokumentu lidské tragédie, v níž člověka představuje pouhé jméno v seznamu, záznam na listině. Tento seznam jmen nakonec vytváří obraz moře smrti:

*„To moře hučí zkrvaveno,
Řev neutichá jeho vln,
v ně zas vždy nové padá jméno,
že svět je zpola krve pln.“*¹⁹⁵

Vzhledem k těmto událostem je nasnadě, že se v básních dá nalézt také otázka po jejich příčině a snaha o nalezení jejich řešení. Otázka po příčině válečného běsnění většinou není v básních explicitně pokládána, ale spíše zodpovídána – válka je vnímána jako Boží trest za odklon lidstva ke zlu a na utrpení, které do světa vnesla, je nahlíženo jako na očištný mechanismus, nutící člověka otevřít oči, uvědomit si chyby a hříchy a navrátit se k Bohu zpět. Tváří v tvář událostem se ale do básní mísí i pochybnosti,

¹⁹³ MOLNÁR, Gustav Adolf. *Ve víru času*, s. 12.

¹⁹⁴ MOLNÁR, Gustav Adolf. *Ve víru času*, s. 17.

¹⁹⁵ MOLNÁR, Gustav Adolf. *Ve víru času*, s. 25.

jako je tomu např. v básni „Tak bázkivě se srdce ptá...“: „*Je vůlí tvou, co vnucují nám skutečnosti děje? / Viz, otázka ta mučivá se v srdce věrné vrývá...*“¹⁹⁶ V odpověď na tyto pochybnosti se však nabízejí jen dvě východiska: „*Či zhasit světlo víry mám a temnem dále jíti? / Lze světlo Tvé čím nahradit, co stejně duši sílí?*“¹⁹⁷ Odpověď na tuto otázku je však záporná. Bůh je shledán jediným možným východiskem a nejvyšší nadějí, jakou člověk má, ať již na úrovni osobní nebo v kolektivním hledisku celého lidstva, kterému opětovný příklon k Bohu přinese odpuštění, obnovu a znovunastolený mír.

4.2.3.1.1.3 Básně příležitostné a texty k písním

Do sbírky jsou, i když pouze okrajově, zařazeny i tyto básně. Název jedné z nich zní „Pod stromem lásky“ a dle popisku pod nadpisem byla složena k večeru Evangelické matice v Praze na podporu sirotků po padlých ve válce. Datována je na 14. května 1916¹⁹⁸ a svou povahou, prolínáním postavy Ježíše Krista s tematizací bolesti a siroby, do sbírky velice dobře zapadá. K tematice války se Molnár vrací ještě i v básni „V lomozu zbraní“ k Vánocům 1916.

U několika básní je pak pod nadpisem uvedeno, k jakému hudebnímu doprovodu jsou složeny (např. k hudebním dílům Georga Friedricha Händela¹⁹⁹ a Felixe Mendelssohna-Bartoldyho).²⁰⁰

4.2.3.1.1.4 Básně s tematikou národní situace

Básně s touto tematikou se nacházejí v poslední části sbírky a jsou básněmi, v jejichž okruhu je nejdetailněji zachována datace básní. Nejstarší básní je báseň s názvem „My v národě“ z roku 1911, která uvádí téma bitvy na Bílé hoře jakožto okamžik pohromy pro věřící český národ, nad nímž zvítězila římská moc. Tento okamžik je vnímán jako počátek období, po němž „*my zbyli tu jak slabí pahýlové*“²⁰¹ a „*jsme trosky, zbylé z chrámu dávné slávy, / jenž rozmetán byl hrubým násilím.*“²⁰² V dalších básních se ovšem mimo líčení evangelických věřících jakožto utlačených nepřátelskou mocí

¹⁹⁶MOLNÁR, Gustav Adolf. *Ve víru času*, s. 22.

¹⁹⁷MOLNÁR, Gustav Adolf. *Ve víru času*, s. 22.

¹⁹⁸MOLNÁR, Gustav Adolf. *Ve víru času*, s. 31.

¹⁹⁹MOLNÁR, Gustav Adolf. *Ve víru času*, s. 86.

²⁰⁰MOLNÁR, Gustav Adolf. *Ve víru času*, s. 87.

²⁰¹MOLNÁR, Gustav Adolf. *Ve víru času*, s. 95.

²⁰²Tamtéž.

objevuje i další kritika a stesky, a to mířící do vlastních řad, jelikož nesrovnatelnost původní českobratrské církve a její stability a síly v dobách rozkvětu, stejně jako morální stav národa, si Molnár i ostatní evangelíci patrně dobře uvědomovali. V básni „K památce Husově“ je proto možno se setkat s povzdechem adresovaným Husovi, vyjadřujícím zklamání nad slabostí a neschopností větší průbojnosti a slabé vůle,²⁰³ v básni „Nad národem“ je poukazováno na netečnost a slabost, k nadšení pro velké cíle, ale neochotu k námaze.²⁰⁴

V několika dalších básních se pak otázka českého národa objevuje v jiné poloze. Český národ a jeho osud byl analogicky spojen s osudem židovského národa starozákonního období. Tak tomu je třeba v básni „Při řekách babylonských“, která je volným přepracováním žalmu 137, tematizujícím babylonské zajetí²⁰⁵ a touhu po Sionu.²⁰⁶

*„Ó země otců, uzavřená dětem!
Ó slávo naše, kleslá v trosek rum!
Kdy anděl žití svým nás vzbudí letem
A vyhoštěnci v otců vejdou dům?“²⁰⁷*

Třetí polohou tohoto okruhu básní je několik básní oslavujících vznik samostatného státu. V básních „Vlasti a národu“ datované na 30. října 1918 a „Po 28. říjnu 1918“ je naprosto jasně patrné nadšení a radost z naplnění této tolik očekávané události a naděje na lepší výhledy do budoucna, vyjádřené následovně: „Čeho ucho neslychalo, zní dnes kraji všemi... / Drahá vlasti, zůstaň nadál svobodnou vždy zemi!“²⁰⁸

²⁰³ MOLNÁR, Gustav Adolf. *Ve víru času*, s. 100.

²⁰⁴ MOLNÁR, Gustav Adolf. *Ve víru času*, s. 105.

²⁰⁵ Babylonské zajetí – nucený exil části izraelské populace v Babylonii ve starozákonním období. Pojetí izraelských dějin a náboženství bylo silně spjato s územím, které Bůh daroval Izraeli jakožto požehnanou zemi. Rozkvět země a jejího obyvatelstva byl spojen se zbožným životem. Nezdár, války, a nakonec i zajetí pak přicházelo jako důsledek hříchu. Touha po návratu do vlasti a po jejím osamostatnění od cizí nadvlády byla silně propojena s touhou po návratu k Bohu.

²⁰⁶ Sion – návrší v Jeruzalémě.

²⁰⁷ MOLNÁR, Gustav Adolf. *Ve víru času*, s. 102.

²⁰⁸ MOLNÁR, Gustav Adolf. *Ve víru času*, s. 111.

4.2.3.1.2 Recepce díla G. A. Molnára

Dílo Gustava Adolfa Molnára bylo, jak již vyplývá z přehledu jeho života a děl v úvodu této kapitoly, úzce spojeno s náboženským a církevním životem, a recepci jeho díla lze proto hledat primárně tam.

Ohlas vydání sbírky *Ve víru času* je zachycen v již výše zmíněném příspěvku, publikovaném v časopise *Český Bratr*, jejímž autorem je Bedřich B. Bašus. Ten si na sbírce povšiml především dvou věcí. První z nich je odosobněnost Molnárovy poezie: „*Patrně byl poslední siónský básník v plném slova smyslu. Dokázal se dokonale odosobnit, potlačit jakýkoli subjektivní prvek [...] Všecko muselo ustoupit důslednému pojetí poezie jako služebného díla.*“²⁰⁹ Tato absence zachycení niterných prožitků v konkretizované podobě však nijak neubírá na předpokladu Molnárovy básnické autenticity. V souvislosti s jeho účastí v první světové válce je v příspěvku konstatováno, že „*konfrontace se smrtí nutí člověka k niterné pravdivosti, musíme tuto pravdivost předpokládat i zde, třebaže je vyjádřena tradičním způsobem a přísně vázaným veršem.*“²¹⁰ Tato kombinace odosobnění Molnárových veršů (a tedy otevřená možnost dalších čtenářů se s nimi ztotožnit) a na druhé straně předpokládaná – a žádaná – autenticita niterných prožitků, které v básních byly vyjádřeny, patrně přispěly k oblibě Molnárovy poezie, byť není jasné, jak široké publikum jeho básně zasáhly.

²⁰⁹ BAŠUS, Bedřich B. *Víra ve víru času*, s. 40.

²¹⁰ Tamtéž, s. 41.

5 Časopis a jeho literární odkazy v rámci kulturní diskuze

Časopis již od začátku své existence chtěl a snažil se být časopisem „pro český lid“, ať už v širším smyslu slova v prvních čtyřech ročnících, či v pozdějších třech letech, kdy byl úžeji zaměřený na českoobratrskou čtenářskou základnu. Snažil se reagovat na události a zprostředkovávat i kulturní – především literární – rozhledy a přinášet svým čtenářům (z pohledu redaktorů časopisu) relevantní a cenné odkazy.

Pro svou orientaci na čtenáře, lidovost a evangelizační charakter byl časopis především v prvních čtyřech ročnících listem, jenž usiloval o oslovení co nejširšího záběru potencionálních čtenářů. Z toho důvodu nám nahlédnutí do témat, která zpracovával, a do způsobu, jakým to činil, může poskytnout cenné informace o hodnotách a smýšlení přinejmenším určitého vzorku evangelické populace počátku dvacátého století.

Literatura (a zejména beletrie) sledovaná tímto časopisem je povětšinou literaturou samostatného a specifického evangelického světa, v němž se uplatňují měřítka odlišná od náhledu většinového. V době, kdy vycházejí mnohá vrcholová díla české i světové literatury, je patrné, že v časopise *Nový Život* nejsou většinou vůbec reflektována, či jen pouze okrajově, a pozornost je naopak věnována dílům jiným.

Tuto problematiku sleduje M. C. Putna v příspěvku, v němž se na několika příkladech zabývá rolí protestantských osobností na českém kulturním poli po roce 1918, a potvrzuje, že „český protestantismus uprostřed moderní české společnosti skutečně představuje ‚milieu‘ – názorově, sociálně i kulturně vydělenou společnost uvnitř společnosti.“²¹¹ K pochopení prismatu časopisu při nahlížení na literaturu je nutné přiblížit si některé názory evangelické společnosti k této otázce.

Jedním z příkladů ilustrujících evangelické smýšlení ohledně literatury a umění obecně je diskuze, která reagovala na rozmach literatury katolického proudu (jež se předtím nacházela v podobné situaci jako literatura evangelická)²¹² ve třicátých letech 20. století. Hlavními aktéry této diskuze se stali evangelický spisovatel, literární historik a kritik Jan Blahoslav Čapek a dále pak dvě významné osobnosti evangelické teologie Josef Lukl Hromádka a Emanuel Rádl; jejím nosným médiem pak hlavně časopis *Křesťanská revue* a také *Kalich* a *Kostnické jiskry*.²¹³ Zatímco požadavkem

²¹¹ PUTNA, Martin C. Místo osobností z protestantského prostředí v české kultuře po roce 1918 [online]. *Lidé města. Urban people*. Praha: Fakulta humanitních studií UK. [cit. 20. 7. 2017]. 2008, 10 (3), s. 49.

²¹² Tamtéž, s. 47.

²¹³ Tamtéž, s. 47.

J. B. Čapka bylo oddělit literaturu od „jednostranného intelektualismu a moralismu,“²¹⁴ který ji dle jeho názoru svazoval, a vyrovnat se literatuře katolické. J. L. Hromádka, jehož názory na chudobu evangelické literatury se shodovaly s Čapkovými, následně v reakci na jeho stanoviska postavil celý problém do teologické roviny. Do kontrastu kladl katolické a protestantské vnímání člověka ve spojitosti s literaturou. Zatímco katolický básník Jaroslav Durych vnímá katolické umění, a potažmo i literaturu, jako „nejvyšší kulturu přirozeného člověka,“ protestantství v obrazu přirozeného člověka nespatřuje nic idylického. Vnímá naopak především jeho porušenost, omylnost a náchyllost ke zlu, a východisko spatřuje v možnosti obrácení se, opuštění starého (tedy tohoto přirozeného člověka) a Bohem dané možnosti zrození člověka nového na základě Ježíšovy oběti a přijetí jeho odpuštění. „Svět není protestantovi ‚předmětem rozjímavého zrění, měření a obdivu, nýbrž stálým předpokladem jeho pokání a radosti z odpuštění.‘ Povaha, principy evangelického umění jsou docela odlišné od hieratického, liturgického umění katolického.“²¹⁵

Od teze této diametrální odlišnosti umění katolického a protestantského se pak diskuze skrze hlas Emanuela Rádla posunula k otázce morálky v literárním umění. Dle jeho názoru je v literatuře otázka morálky zásadní a nadřazená otázkám estetickým.²¹⁶

Na příkladu této polemiky (která byla ovšem v mnoha aspektech podobná i polemikám o umění probíhajícím v katolickém prostředí)²¹⁷ a různých hlasů zastupujících spektrum názorů evangelických myslitelů, je možné pochopit a uchopit některé hlavní důrazy, které byly evangelíky na umění a literaturu kladeny. Časopis *Nový Život*, jakožto časopis evangelizačního charakteru, se logicky názorově pohyboval spíše blíže k názorům Emanuela Rádla. Věnoval zvýšenou pozornost morálnímu působení literatury na čtenáře, třebaže požadavek po literárních kvalitách jim zdaleka nebyl cizí, právě naopak. Funkce estetická však nikdy neměla v literatuře převážit na úkor funkce mravně a nábožensky povznášející. Lze proto velice dobře pochopit, proč se mezi díly, na něž v časopise bylo odkazováno, výrazně prosadila právě čtveřice knih, která byla vydána samostatným nákladem časopisu. *Pojď za mnou!* Amy le Feuvre, svým obsahem i formou se obracející k dětem, byla knihou, jejíž zpracování mělo tyto mladé čtenáře přivádět ke zbožnosti a důvěře Bohu. Dílo *Ve víru času* Gustava Adolfa Molnára se stalo oblíbeným ne pro to, že by vynikalo originalitou, neobvyklými

²¹⁴ PUTNA, Martin C. Místo osobností z protestantského prostředí v české kultuře, s. 76.

²¹⁵ Tamtéž.

²¹⁶ Tamtéž, s. 77.

²¹⁷ Tamtéž.

básnickými prostředky či inovativním pojetím zpracované látky, ale především pro svůj obsah. Bůh, jeho svrchovanost a láska k člověku zaujímají v jeho básních nejvyšší místo. Dílo Iana Maclarena, které jako jediné přesáhlo hranice evangelického okruhu čtenářů a bylo oblíbené po obsahové i formální stránce, pak asi nejvýrazněji splnilo požadavek na literární kvality díla. Všechna čtyři díla však měla jednoho společného jmenovatele – tím bylo umělecky příjemné (i když snad ne inovativní, převratné, ani ohromující) zpracování námětu víry. Zdá se, že z pohledu evangelického čtenáře časopisu *Nový Život* se právě toto všem třem autorům podařilo, a právě proto byli ceněni.

6 Závěr

Evangelické časopisy od druhé poloviny 19. století měly v české společnosti svébytné postavení a staly se důležitým nástrojem rozvoje evangelické kultury. Sloužily jako prostor pro polemiky v rámci evangelických kruhů i mimo ně, zaobíraly se soudobými problémy náboženskými i kulturně-politickými, v některých případech byly nuceny čelit perzekuci ze strany vládních úřadů, ale přesto jejich vývoj pokračoval směrem k větší různorodosti a názorové i formální vytříbenosti.

Na počátku 20. století, kdy rozmanitost evangelických časopisů dosáhla vrcholu, se mezi jinými časopisy objevil i časopis *Nový Život*. Adolf Novotný, který byl s časopisem spojen především v prvních čtyřech letech jeho existence, mu vtiskl lidový a evangelizační charakter, který měl sloužit k podpoře vnitřní zbožnosti a každodennímu zakoušení přítomnosti Boha v životě u každého řadového čtenáře a odmítal se zabývat teoretickými teologickými otázkami, čemuž odpovídal i podnázev časopisu *Náboženský list pro český lid*. V roce 1921, kdy došlo ke změně podnázvu časopisu na *Československý měsíčník* a odpovědným redaktorem časopisu se stal František Polák a později Jaroslav Hlaváček, se začal proměňovat i charakter časopisu, a to upíráním pozornosti na praktické otázky evangelického církevního života spojeného s československou církví, která nakonec začala přerůstat do její kritiky, zúžením svého zaměření na slezský region, i výrazněji polemičtějšími příspěvky a zvýšenou orientací na obecnou církevní a politickou situaci.

Literární počiny časopisu – tedy literární rubrika *Besedy Nového Života* a miniaturní edice *Knihovnička Nového Života* – byly popsány ve třetí kapitole této práce. Při sestavování podkapitol o autorech, jejichž díla byla publikována, se potvrdilo, že jejich práce mimo evangelické kruhy nebyla povětšinou příliš známá, a pokud i byla reflektována, bylo tomu tak pouze v omezené míře.

Ve čtvrté kapitole pak bylo dokázáno, že pro redaktory časopisu při představování literárních děl hrály důležitou roli především morální kvality díla. Estetická hodnota díla, přestože nebyla ani zdaleka nedůležitá, byla posuzována ruku v ruce s morálními kvalitami, nikdy se ale nestala hodnota, která by se na úkor morálních kvalit díla stala hodnotou hlavní.

Cílem této bakalářské práce bylo popsat jeden z evangelických časopisů počátku 20. století v kontextu jeho literárních odkazů. Přínosem této práce se může v budoucnu stát upozornění na některý z aspektů evangelického myšlenkového světa či literárního

života. Zajímavým by se rozhodně mohlo stát další bádání v oblasti literární. Bylo by možné pokračovat ve zkoumání literárních odkazů jiných evangelických časopisů a následně provést srovnání se zjištěními prezentovanými v této práci, což by mohlo přispět k rozšíření rozhledu o literatuře publikované i reflektované v evangelických kruzích. Vhodnou volbou pro takové srovnání by mohl být na příklad časopis *Úsměv, měsíčník pro evangelickou literaturu*, vycházející v letech 1930 až 1931, jehož dostupnost se ovšem jeví jako problematická a není jasné, zda by vůbec bylo možné časopis k bádání získat. Další příležitostí vhodnou ke zkoumání by pak mohla být literární příloha časopisu *Kalich* z ročníku 1941 až 1942, do níž přispívalo několik zajímavých osobností. Bylo by také možné provést srovnání se situací v katolických kruzích, z něhož by mohly vyplynout zajímavé závěry poukazující na rozdílnosti i podobnosti v pojetí literatury a její estetické funkce.

7 Seznam literatury

Primární literatura:

Časopisy:

Besedy Nového Života. Choceň: Adolf Novotný, 1919.

Nový Život. Náboženský list pro český lid. Choceň: Adolf Novotný, 1917-1920.

Nový Život. Českobratrský měsíčník. Moravská Ostrava: František Polák, 1921.

Nový Život. Českobratrský měsíčník. Moravská Ostrava: František Polák, 1922.

Nový Život. Českobratrský měsíčník. Moravská Ostrava: František Polák, 1923.

Knihy:

FEUVRE, Amy le. *Pojď za mnou!*. Choceň: Nový Život, 1917. Knihovnička Nového Života, sv. 1 [opraveno na 2].

MACLAREN, Ian. *Skotské obrázky*. Choceň: Nový Život, 1918. Knihovnička Nového Života, sv. 1.

MACLAREN, Ian. *Buldog*. Choceň: Nový Život, 1918. Knihovnička Nového Života, sv. 3.

MOLNÁR, Gustav Adolf. *Ve víru času. Verše z let úzkostí a nadějí*. Choceň: Nový Život, 1919. Knihovnička Nového Života, sv. 4.

Sekundární literatura:

Knihy:

Amy le Feuvre. In: *Oxford Companion to Children's literature* [online]. Humphrey Carpenter and Mari Prichard. 3. vyd., New York: Oxford University Press, [cit. 13. 7. 2018]. s. 384. Dostupné z <https://archive.org/details/oxfordcompanion00carp>.

CUDDON, John A. *A Dictionary of Literary Terms and Literary Theory. Fifth Edition*. Wiley – Blackwell, 2013. ISBN 978-1-4443-3327-5.

KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin. II. díl*. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-003-6.

KÁBRT, Vojtěch. *Protestantismus na českém severovýchodě. Život evangelických sborů v katolické společnosti od poloviny 19. století do roku 1938*. Hradec Králové, 2015. Disertační práce. Univerzita Hradec Králové. Vedoucí práce Veronika STŘEDOVÁ.

MACLAREN, Ian. Young Barbarians [online]. Project Gutenberg, 2009. [cit. 17. 6. 2018]. Dostupné z <http://www.gutenberg.org/files/30089/30089-h/30089-h.htm>.

MAREK, Pavel. *Církevní krize na počátku první Československé republiky (1918-1924)*. Brno: L. Marek, 2005. Pontes Pragenses, sv. 36. ISBN 80-86263-57-6.

NASH, Andrew: *Kailyard and Scottish literature* [online]. Amsterdam: Rodopi, 2007. Scottish cultural review of language and literature; v. 8. [cit. 10. 07. 2018] Dostupné z ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=556615>.

NEŠPOR, Zdeněk R. *Náboženství v 19. století. Nejcírkevnější století, nebo období zrodu českého ateismu?*. Praha: Scriptorium, 2010. 324 s. ISBN 978-80-87271-22-3.

NEŠPOR, Zdeněk R. *Století evangelických časopisů, 1849-1948. Časopisy v dějinách „lidových“ protestantských církví v Čechách a na Moravě*. Praha: Kalich, 2010. ISBN 978-80-7017-139-4.

NICOLL, Robertson W. *Ian Maclaren. Life of the Reverend John Watson*. New York: Dodd, Mead and company, 1909.

Novotný Adolf. In: TOMEŠ, Josef, a kol. *Český biografický slovník XX. století. II. Díl: K–P*. Praha; Litomyšl: Paseka; Petr Meissner, 1999. ISBN 80-7185-246-5.

TRETERA, Rajmund Jiří a Záboj HORÁK. *Slovník církevního práva*. Praha: Grada, 2011. 147 s. ISBN 978-80-247-3614-3.

WARNER, Charles D. *The Library of the World's Best Literature. An Anthology in Thirty Volumes* [online]. New York: Bartleby.com, 2015. [cit. 10. 6. 2018]. Dostupné z <https://www.bartleby.com/library/prose/5564.html>.

ŽILKA, František. Ian Maclaren. In: Drumtochtské obrázky [online]. Praha: J. Otto, 1903. [cit. 3. 7. 2018]. Stránky nečíslovány. Dostupné z http://kramerius4.nkp.cz/search/i.jsp?pid=uuid:82161860-03cb-11e7-8830-005056827e51#monograph-page_uuid:396de8c0-1a11-11e7-981b-005056825209.

Časopisy

Amy le Feuvre: Marní synové. *Evanjelické listy*. Praha: Spolek Komenského, 1905, 10-11, 23. s. 125 – 126

BAŠUS, Bedřich B. Víra ve víru času. *Český bratr. Časopis Českobratrské církve evangelické*. Praha: Synodní výbor Českobratrské církve evangelické. 1989, 3, 95, s. 40-41.

ČAPEK, Jan:Štěpán Šoltész: Farář a myslitel. *Křesťanská revue*. Praha: Oikumené - Akademická YMCA, 2000, 8, 65, s. 207-215.

G. A. Molnár [online]. *Český bratr. Časopis Českobratrské církve evangelické*. Praha: Synodní výbor Českobratrské církve evangelické. [cit. 1. 6. 2018]. 1960, 1, 36, s. 11. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:af337f90-d324-11e6-8f91-005056827e51?page=uuid:999a9260-d34f-11e6-8f91-005056827e51&fulltext=Gustav%20Adolf%20Moln%C3%A1r>.

Ian Maclaren: Skotské obrázky. Týž: Buldog. [online]. *Zvon, týdeník belletristický a literární*. Praha: F. Šimáček. [cit. 28. 6. 2018]. 1919, 24, 19, s. 334. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:b716e400-95a5-11e3-b9bb-5ef3fc9bb22f?page=uuid:6bc497d0-9b28-11e3-8e84-005056827e51&fulltext=Buldog%20Maclaren>.

Ian Maclaren [online]. Světozor. *Světová kronika současná slovem i obrazem: časopis pro zábavu i poučení*. Praha: J. Otto. [cit. 28. 6. 2018]. 1906-1907, 32, 7, s. 750. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:b97f60b0-4645-11e7-9277-005056825209?page=uuid:8a693c50-4650-11e7-aac4-005056827e51&fulltext=Ian%20Maclaren>.

Odešel senior Gustav Adolf Molnár [online]. *Český bratr. Časopis Českobratrské církve evangelické*. Praha: Synodní výbor Českobratrské církve evangelické. [cit. 1. 6. 2018].

1972, 8, 48, s. 123. Dostupné z

<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:af337f90-d324-11e6-8f91-005056827e51?page=uuid:999a9260-d34f-11e6-8f91-005056827e51&fulltext=Gustav%20Adolf%20Moln%C3%A1r>.

PAVLINEC, Štěpán Milan. Novotného Biblický slovník. *Křesťanská revue*. Praha: Evangelická teologická fakulta, 1958, s. 159-160. ISSN 0023-4613.

PUTNA, Martin C. Místo osobností z protestantského prostředí v české kultuře po roce 1918 [online]. *Lidé města. Urban people*. Praha: Fakulta humanitních studií Uk. [cit. 20. 7. 2017]. 2008, 10 (3), s. 45-81. Dostupné z: <http://lidemesta.cz/assets/media/files/10-2008-3/Putna.pdf>.

Senior G. A. Molnár šedesátníkem [online]. *Český bratr. Časopis Českobratrské církve evangelické*. Praha: Synodní výbor Českobratrské církve evangelické. [cit. 1. 6. 2018].

1944, 21, s. 126-127. Dostupné z

<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:92a1b061-a4d8-11e6-b707-005056827e51?page=uuid:31efd360-a4dc-11e6-adc9-5ef3fc9ae867>.

Skotské obrázky a Bulodog [online]. *Rozkvět. Obrázkový čtrnáctideník*. Praha: Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské. [cit. 28. 6. 2018]. 1919, 5, 12, s. 114.

Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:83b26670-2adf-11e7-a77b-001018b5eb5c?page=uuid:1af26e70-2af1-11e7-b650-5ef3fc9ae867&fulltext=Skotsk%C3%A9%20obr%C3%A1zky>.

URBAN, J. Šedesát let prof. Adolfa Novotného. *Theologia evangelica*. Praha: Komenského evangelická teologická fakulta, 1951, 3 (4), s. 189-190.

Internetové zdroje

Adolf Novotný [online]. In *Slovník českých filosofů*. [cit. 28. 6. 2017].

Dostupné z <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/novtna.html>.

Amy le Feuvre Author Page [online]. In: *Curiosmith.com*. [cit. 3. 7. 2018]. Dostupné

z <https://curiosmith.com/pages/amy-le-feuvre-author-page>.

Amy le Feuvre. In: Souborný katalog České republiky. [cit 3. 7. 2018] Dostupné z <https://aleph.nkp.cz/F/PDE83CAYLVF9GY53UCJX1R6SSRUYMTH4F2QLXAGB8EA1IJNGR1-47514?func=short-rank&action=RANK&W01=Amy&W02=Feuvre>

Cavell, Edith Louisa [online]. In: International Encyclopaedia of the First World War. [cit. 10. 7. 2018]. Dostupné z https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/cavell_edith_louisa.

F. Pavel Nešpor [online]. In: *Evangelnet.cz*. Poslední změna 6. 4. 2017, Jana Zahradníková. [cit. 8. 6. 2018]. Dostupné z https://www.evangelnet.cz/cce/kazatel/966-pavel_nespor.

Informace o nás. [online]. In: *ČCE – Šenov.webnode.cz* [cit. 8. 6. 2018]. Dostupné z <https://cce-senov.webnode.cz/o-nas/>.

Redakce [online]. In: *Krestanskarevue.cz*. [cit. 24. 6. 2018]. Dostupné z <http://www.krestanskarevue.cz/Redakce>.

ŠEBESTA, Pavel. Knihy a časopisy [online]. In: *Evangelnet.cz*. [cit. 7. 6. 2018]. Dostupné z https://www.evangelnet.cz/cce_pruvodce:knihy_a_casopisy.

VOLEK, František. Farář František Polák, PhDr. [online]. In: *Evangelnet.cz* [cit. 7. 6. 2018]. Dostupné z <https://ostrava.evangelnet.cz/frantisek-polak/>.

8 Seznam příloh

Příloha č. 1: Úvodník časopisu *Nový Život* z roku 1917, str. 1 - 2

Příloha č. 2: Úvodník časopisu *Nový Život* z roku 1920, str. 1 – 2

Příloha č. 3: Portrét Adolfa Novotného

Příloha č. 4: Portrét Iana Maclarena

Příloha č. 5: Titulní strana knihy *Skotské obrázky*

Příloha č. 6: Titulní strana knihy *Buldog*

Příloha č. 7: Portrét Amy le Feuvre

Příloha č. 8: Titulní strana knihy *Pojď za mnou!*

Příloha č. 9: Portrét Gustava Adolfa Molnára

Příloha č. 10: Titulní strana knihy *Ve víru času*

Příloha č. 11: Inzeráty propagující autory vydané v Knihovničce *Nového Života*

NOVÝ ŽIVOT

NÁBOŽENSKÝ LIST PRO ČESKÝ LID.

OBSAH: Slovo úvodní. — Ušchlý strom. — Dokonalá radost. — Musí to být rozdíl! — Amos. — Kontáš. — Ubohá duše. — Velký ševr. — Jak číst? — Zprávy. — Listovní reklama a administrativní. — Inzeraty.

Slovo úvodní.

Ještě uprostřed válečného lomu odhodláváme se vydávat nový list náboženský pro český lid. Pojmenovali jsme jej „Nový život“, čímž bychom chtěli aspoň trochu naznačiti to, o čem se nám jedná.

Připomínáme především, že nechceme soutěžit s dosavadními časopisy církevními a náboženskými. Myslíme, že list, který ve válečné době dovedl se udržet, dokázal také svoji oprávněnost, nehledě k mnohým jiným vlastnostem a přednostem, jimiž naše církevní listy mohou se vykázat. Ne proti nim, nýbrž vedle nich chceme pracovat.

Cítíme všichni, že otevírají se nám nová pracovní pole a s tím nové úkoly. Doba naše jest vskutku nová: Národové zakoušejí velké letnice. Bůh dotýká se milionů srdcí, burcuje je ze lhostejnosti a volá k zodpovědnosti. Na východě Evropy byli jsme svědky ohromného požáru, jehož záře rozlila se po celé zemi. Všude ozývá se volání na poplach; národové i jednotlivci hlásí se ke svým právům, srdce zmařlátečlá a ustydělá okřívají. I v národě našem cítíme vanutí nového ducha. Po dnech mlčení a vnitřní bezradnosti jest opět možno promluvit si od srdce k srdci. Hlavně však možno opět nadýchat se nadějí, že i u nás přijde doba, kdy bude zase radostno žít a pracovat. Bezmezná důvěra mluví ze všech těch krásných projevů a resolucí, k nimž i lid evangelický připojil to nejlepší. Ale v této veliké, důvěrou a nadšením opojené době snadno by se mohlo stát, že bychom zapomněli na věci nejdůležitější. náš národ jako celek má stále nespáčený dluh. Lhostejní lidé namlouvají mu, že je dobré o dluhy se nestarat, a že stud dlužníka je předanek. Nevyrované účty s minulostí náboženskou i církevní — to je ten náš všonárodní dluh. V této době, kdy národové přicházejí k sobě, nutno si dobře uvědomit, co znamená pravé obrození národa. Měli jsme i my takové učitele, kteří říkali, že schází nám k plnému vzkříšení národnímu vyhudo-

vání pevných národohospodářských hodnot. To mělo za následek heslo: „Nutno zbohatnout!“ Avšak toto učení a jeho hesla zrodila se u nás ve chvíli duchovní chudoby. Je to učení nebeské a odvádí nás od důležitějších cílů. Korunou našeho vzkrpšení nemohou být bankovní domy ani průmyslové velkozávody, ani pesožní společnosti. Korunou obrození musí zůstat to, abychom se vzpamatovali duchovně. „Česká duše je krásná,“ říkal Dr. Dušek, ale jen tenkrát, je-li obrozená mravně a nábožensky, dovede-li nadšeně milovat pravdu a užívat-li své povinnosti vůči bratru a společnosti. Nový život po této stránce je tedy našim cílem.

A ještě něco. Vytýká se nám, kteří mluvíme o životních a věčných otázkách, že mluvíme nelidově. Je to pravda, a proto nám lidé často nerozumí. Je to zaržející opravdu, jak lidé, kteří by měli psát a mluvit přímo ohněm, blekotají. Příčina však je hlubší, než mnozí za to mají. Mluvíme a píšeme proto tak neživotně, protože předmětem našich úvah jsou myšlenky, s nimiž skutečný život nemá nic společného. Zaměřujeme si rádi náboženství za slovesné umění a zapomínáme na zaprášený život. Píšeme o náboženství důmyslné knížky, jež jsou ale životně studené a bezkrvé. Takový způsob psaní pak přirozeně nepůsobí ani na srdce ani na život.

Náboženství je solí života, t. j. jeho potřebou, krásou a potěšením. Má vyplývat ze zkušenosti. Každá sebe nepatrnější zkušenost je pro živé náboženství významnější než tucet nejkrásnějších myšlenek knižních. Bůh mluví skrze zkušenosti života a hojí jeho rány.

Nehodláme proto zabývat se řešením bohosloveckých otázek, ale více nám bude záležet na tom, jak daří se člověku, chodí-li po cestách Božích, a jak je možno, aby dnešní lidé, dělníci, rolníci, obchodníci mohli v duchu Kristově tvořit nový život.

Uschlý strom.

Žil jednou člověk, a lidé o něm říkali, že jest to výborný člověk. Byl zdvořilý a dovedl se druhým líbiti, při tom nebyl drzý. Měl lahodný hlas a dovedl ukázat příjemnou tvář. Lidé si mysleli, že má také dobré, vřelé srdce a ušlechtilou duši. Ale mylili se. On měl lhotejně, tvrdé srdce a nešlechtilou duši. Tak tedy byl pokrytec? Nebyl. Ale všechno, co dobrého kde viděl a přijal, šlo u něj do listů. Byl to pečlivě vycvakaný člověk, ale charakter nebyl. Že není charakter, nepozoroval každý na prvý pohled, on sám to o sobě nevěděl.

celý I K 6464

v. I K 6464

Ročník 27. Dne 23. února 1921. číslo 1. 284

NOVÝ ŽIVOT

(ČESKOBRASTRSKÝ MĚSÍČNÍK.)

Majitel: A. Novotný, dir. far. v Hradci Králové.	Vydávatel a zodpov. redaktor Fr. Polák, dir. škol v Mor. Ostravě, Košatní 20.	Administrace: Mor. Opatov, Kovářská 20.
---	---	--

Cena 10 K ročně.

K-25154/63 11424/63

Na počátku nového ročníku.

Letošní „Nový Život“ vychází buď za nové redakce, ale se starým programem. Naším cílem je na základě evangelia a v duchu českého Bratrství pracovat k obrození našeho lidu. Jak už předešlé ročníky ukazovaly, jde nám o uplatnění rozhodných zásad. Vnitřní čistota, pravidlnost povahy, dobrota srdce jsou nám nad všechny formy, náboženství je nám víc než církev.

Tam, kde jedná se o obrození života, musí být ovšem člověk celý. Nejen hlava, nejen srdce, nýbrž cit, rozum i vůle. Největší křivbou člověka je kompromis. Náš věk zrodil se v samých polovičatostech. Otcem dnešního člověka je boj, v němž se útočí, ale ještě více ustupuje. Ztrácí se víra v krásu a nutnost vnitřního života, který je po většině rozvrácen mravním liberalismem. Tam, kde jedná se o toho vnitřního člověka, tam musí přestat ono smlouvání, uhýbání a ohýbání, tam nutno postavit rozhodnou alternativu: Buď — anebo. Buď Hus anebo jeho katan, buď Kristus anebo svět.

Nesmíme ovšem zapomenouti, že mravní povrchnost a životní rozkolísanost jde ruku v ruce s rozplyzlostí a nejasností našich náboženských a mravních názorů. Bojme se určitých a přesných pojmů a představ. Neřekneme svatý Bůh, nýbrž raději zbožnost, morálka. Českobratrství nestojí nám ve službách Božího zákona, nýbrž životní praxe. Je pochopitelná úzkost katolických lidí z dogmat. Člověku při tom slově vyskočil na zádech husí kůže a vidí hned před sebou catechismus romanus s Tomášem Aquinským, ne-li hranici a inkvizici. Ale tato úzkost z dogmatu stává se zbabělým útekem před jasným myšlením. Nad kolébkou naší dnešní českobratrské církve visí dosud mlhoviny věroučné bezradnosti. Odtud ten stesk upřímných srdcí, že jsme ztratili takové pojmy jako hřích, spasení, Vykupitel. Neztratili jsme jich, ale nevyzdvihli jsme jich náležitě, neprožili jich, zanesli je ballastem pomíjitelných nálad a bezpodstatných časovostí, oslabili je neslanou, nemastnou zásadou, že připouští se osobní výklad symbolů, které jsme si převzali z minulosti. V tom je ta celá naše bída

a bezradnost. Jsme liberálními, ale ne u vědomí myšlenkové převahy, nýbrž z nedostatku pevného stanoviska. Náš liberalism je bližší nihilistovi nežli dítěti Božím, vrůstajícímu ve svobodu ducha. Nám tento liberální „dogmatismus“ nestačí, poněvadž znamená vyprázdnění od větší závaznosti. I moderní člověk potřebuje určitých a pevných zásad, které bezpodmínečně zavazují, potřebuje jasné vědění, co je podstatné a nepodstatné, žádá jasný výklad o živém Bohu, o Spasiteli lidskosti, o věčnosti a soudu, o světě stávajícím se vinici Boží, zkrátka o věcech stojících nad proměnami času. To je důležitější a proto modernější nežli všechny časovosti, které nám tolik imponují.

Stavíce do popředí tento nedostatek, nechceme vzbudit domněnku, že by ta naše československá církev stála na hliněných nohách. Jsme přesvědčeni, že jen české Bratrství může vykoupiti náš národ a věříme tudíž také v církev, která za ním stojí. Víme, že právě ti nejlepší mezi námi hledají s celou horoucností ony síly, které by se zmocnily celého člověka, aby byl ochoten říci: Teď jsem, tu mne máš, Pane, celého. Radujeme se proto z práce takové „Biblické jednoty, usilující o prohloubení našeho církevního života, vítáme diskuse prof. Hromádky, volajícího ne po kvantitách, nýbrž kvalitách. Tomuto úsilí hledati centrum, ony živé síly Boží, chceme sloužiti náš list.

Při tom budeme si všimati i nadále a snad ve zvýšené míře otáček rázu praktického, církevního. Mezi našimi čtenáři budou takoví, kteří jiného časopisu našeho nechtou. A proto bude nutno mít k těmto čtenářům zvláštní zřetel. Budou to hlavně evangelisti slezští. Vedlejšími úkoly našeho listu bude informovati naše čtenáře o hnutí abstinentním, které za hranicemi tvoří jednu z důležitých složek náboženské výchovy. Boží člověk může být jen střízlivý člověk. Od střízlivosti skutečně dovedeme si představití jen v duchu evangelia.

Nové nebe, nová země.

II Petr. 313.

Touha po nových, zajímavých věcech je právě tak přirozená, ano ještě silnější, než žízeň a hlad. Puzení vidět nové světy pomáhalo Kolumbovi objeviti Ameriku, podzemní přímo touha pudila Gutenberga k vynálezu písma, Diviše ke zkonstruování hromosvodu; umělice to živelnou touhou pudí k Salidskému oerazu, Blosa k hledání nových soustav myšlenkových, státníka ke tvoření dějinytvořících konsiliací, proroka k odvážnému běhu za fatou morganou.

Šlenstvím je tato všeobecná objevitelů a průkopníků. Normální byl snad polohář Faethon, sedající do vozu oblačného, ale první lidský astronaut byl rozumem zbavený hazardér životem. Co je to za sílu, jež podprá Livingstona, vrhajícího se do neznámých pouští, kde se všech stran číhá na něj smrt, co nutí elektroinženýra k pokusům se sférickou elektřinou, při nichž sebemenší neopatrnost může jej stát ží-ot, co poutá bakteriologa k těm jeho lahvičkám, plynům morových ba-

Příloha č. 3: Portrét Adolfa Novotného

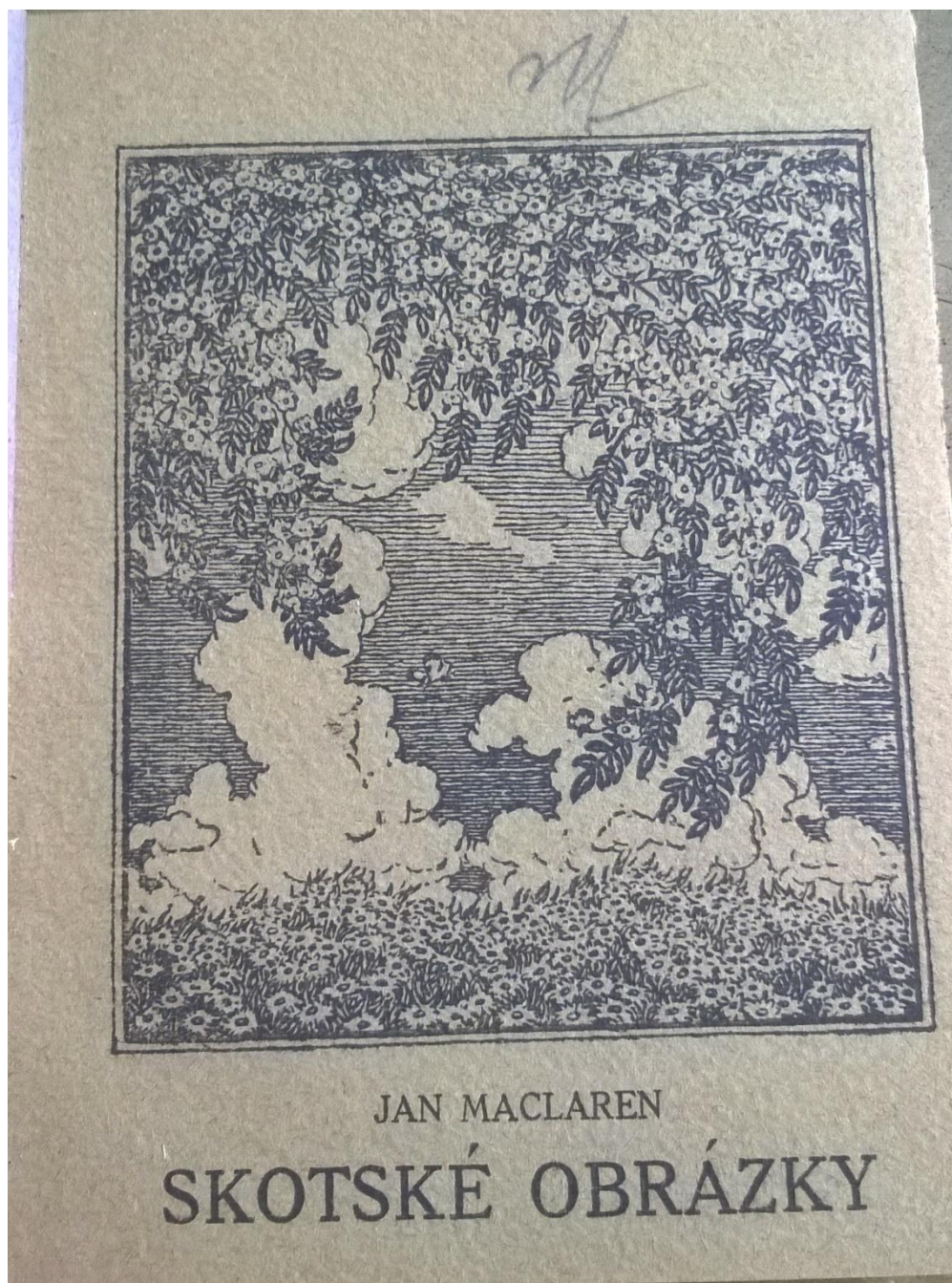
Slovník českých filosofů. (<http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/novtna.html>)

Příloha č. 4: Portrét Iana Maclarena

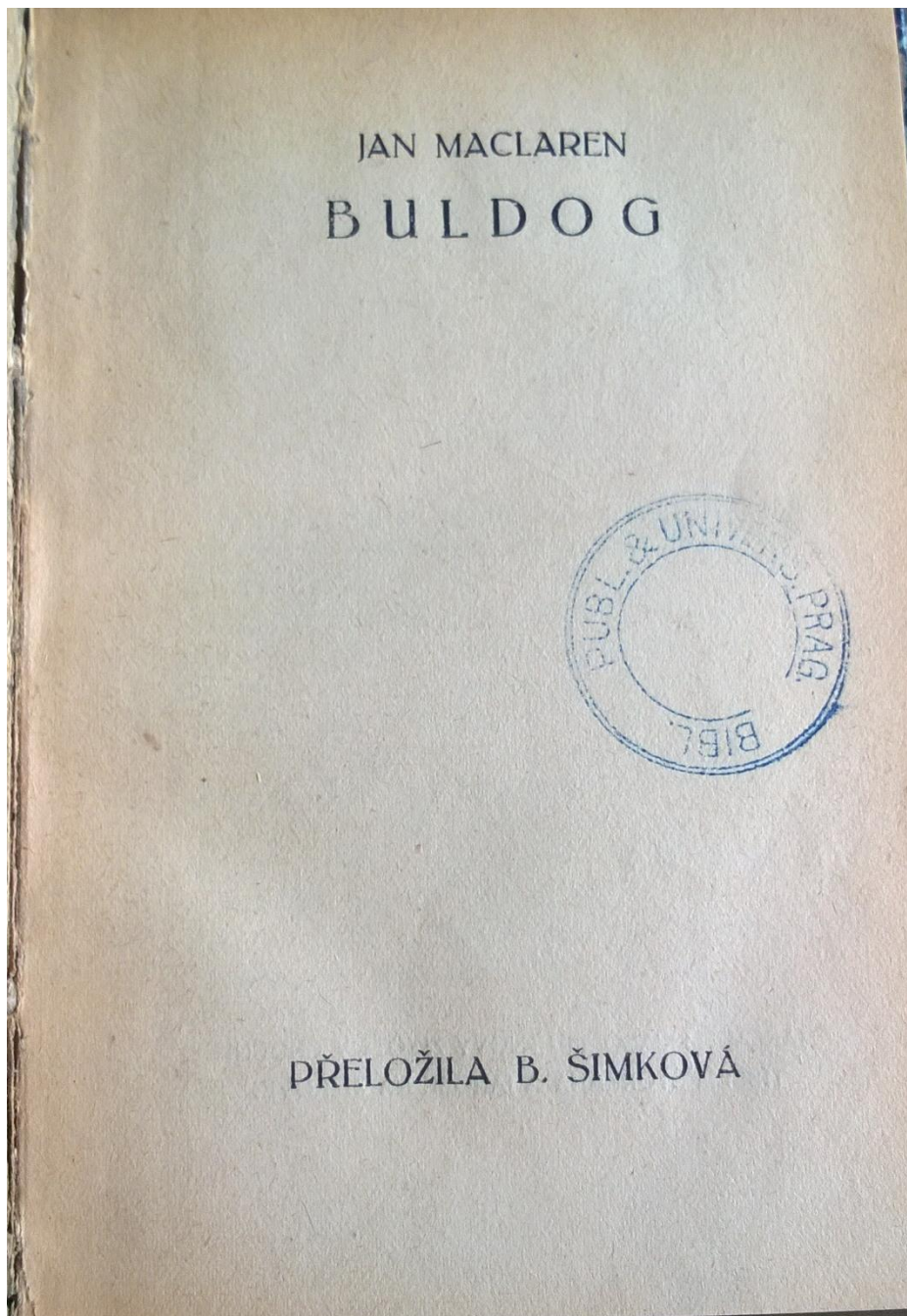
Drumtochtské obrázky. (http://kramerius4.nkp.cz/search/i.jsp?pid=uuid:82161860-03cb-11e7-8830-005056827e51#monograph-page_uuid:396de8c0-1a11-11e7-981b-005056825209)

Příloha č. 5: Titulní strana knihy *Skotské obrázky*

MACLAREN, Ian. *Skotské obrázky*.

Příloha č. 6: Titulní strana knihy *Buldog*

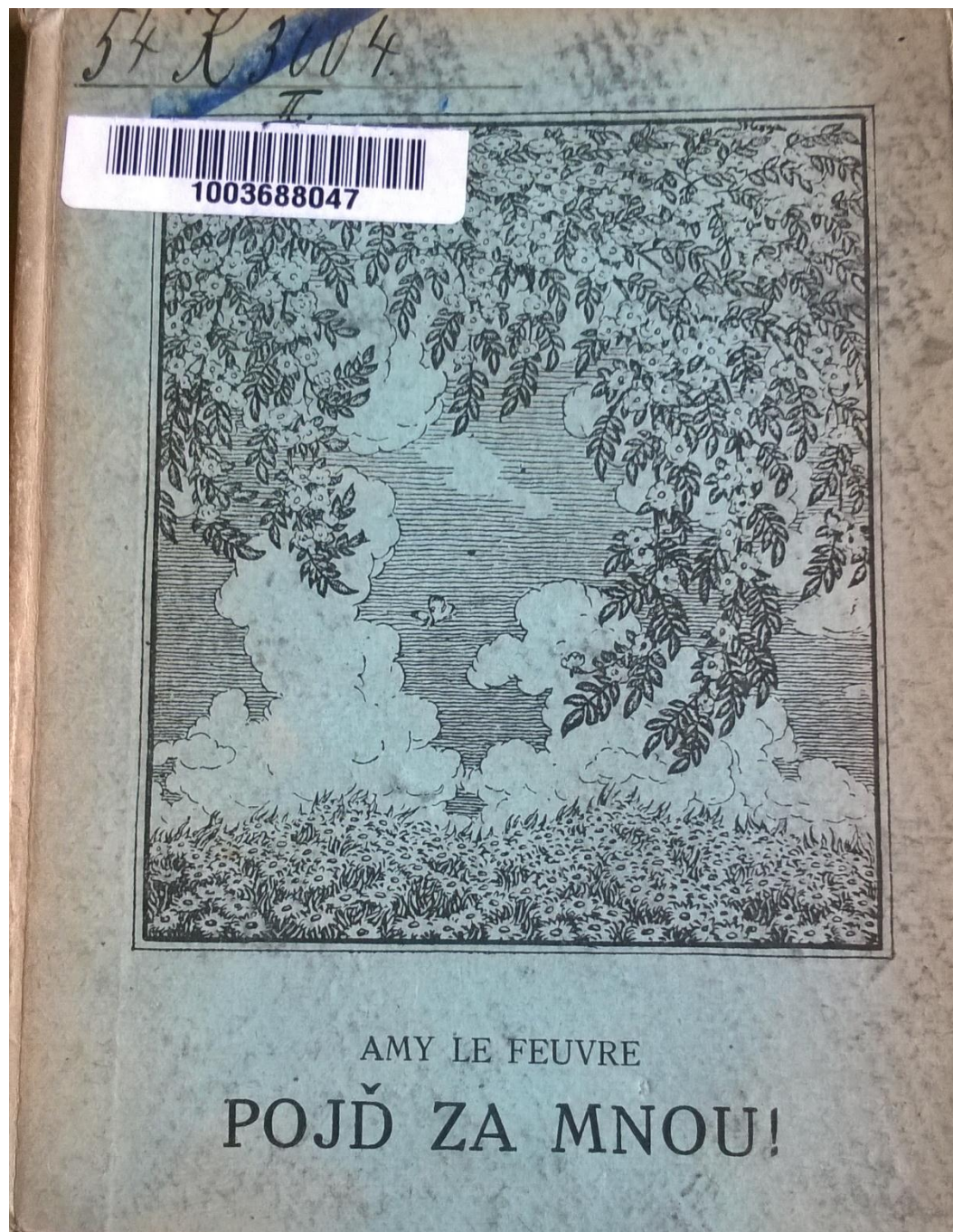
MACLAREN, Ian. *Buldog*.

Příloha č. 7: Portrét Amy le Feuvre

Amy le Feuvre Author Page. (<https://curiosmith.com/pages/amy-le-feuvre-author-page>)

Příloha č.8: Titulní strana knihy *Pojď za mnou!*

Feuvre, Amy le. *Pojď za mnou!*

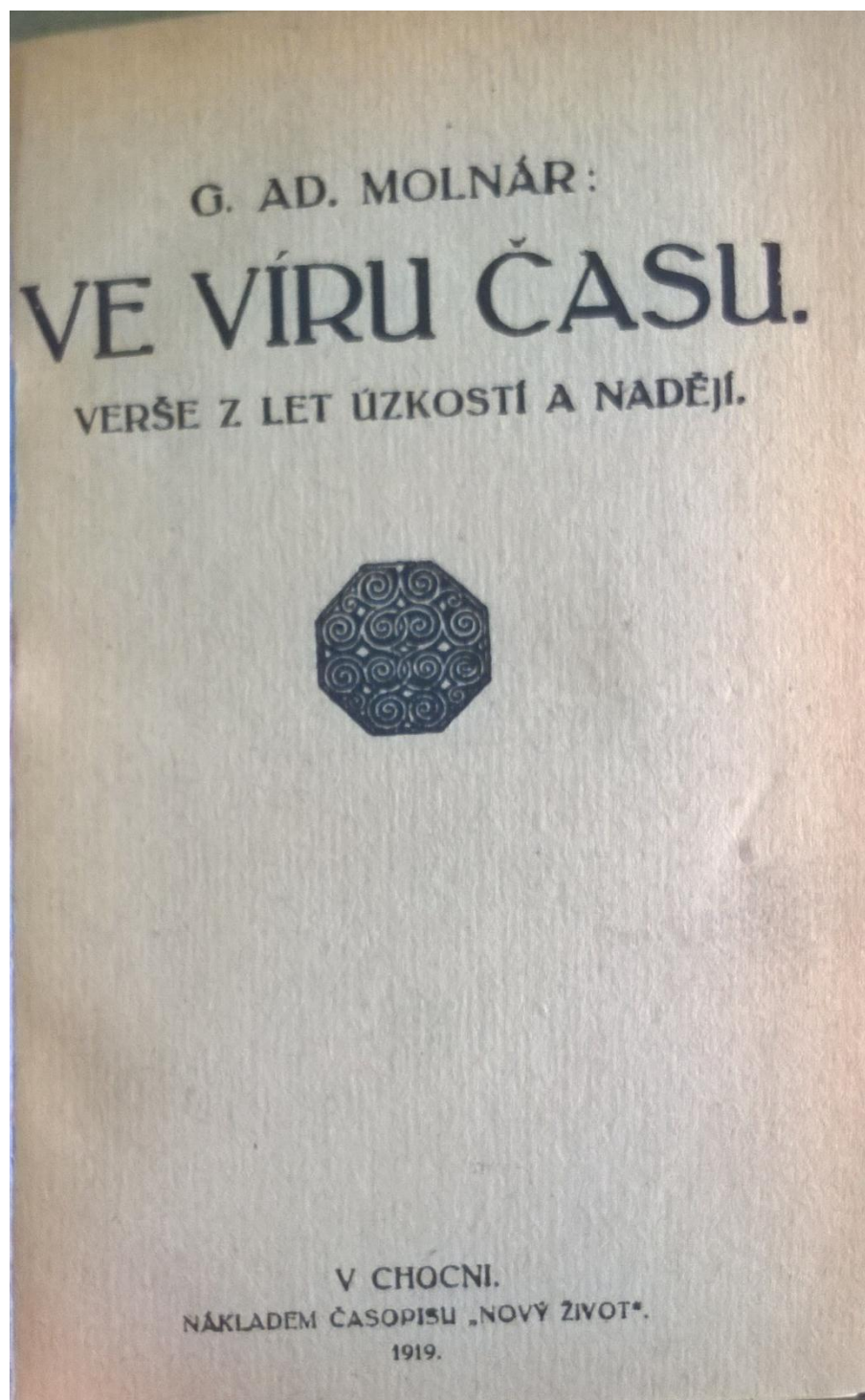
Příloha č. 9: Portrét Gustava Adolfa Molnára

Senior G. A. Molnár šedesátníkem.

(<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:92a1b061-a4d8-11e6-b707-005056827e51?page=uuid:31efd360-a4dc-11e6-adc9-5ef3fc9ae867>)

Příloha č. 10: Titulní strana knihy *Ve víru času*

MOLNÁR, Gustav Adolf. *Ve víru času*

Příloha č. 11: Inzeráty propagující autory, jejichž díla byla publikována v Knihovničce *Nového Života*:

VHODNÝM DAREM VÁNOČNÍM
Jsou

KNIHY JANA MACLARENA,
vydané našim nákladem v pěkné úpravě. Jsou to rozkošné povídky z církevního života skotského lidu, při nichž se často srdečně zasmějete i zasílíte, a neubráníte se přání, aby podobné nadšení pro věc Boží bylo i u nás.

DOSUD VYŠLY:

SKOTSKÉ OBRÁZKY s titulním obrázkem akad. malíře J. Monsy. Vázaný výtisk pro odběratele našeho listu 2-90 K. Brož. 2- bez poštovného. Větší objednávky s 25% slevou.

BULDOG. Historie skotského učitele a jeho žáků. Cena této knížky, jež je právě v tisku, bude asi 4 K pro předplatitele t. l.

Dětem kupte

AMY LE FEUVRE, POJĎ ZA MNOU!
Každodenní čtení pro dva měsíce. Vázaný výtisk 1-70 K (s poštovným). Pan farář Miller z Bošina napsal o této knížce: „Spisek se mi velice líbí. Mám za to, že může přinést mládeži mnohé a veliké požehnání. Nečetl jsem dřív nic tak příhodného pro mládež. Ty největší pravdy učení Kristova se tu tak důstojně a pravdivě vykládají!“

Objednávky ráche učinili již nyní, protože před vánočními bude na poštách nával zásilek.

Admin. čas. NOVÝ ŽIVOT v Chocni.

NEJVHODNĚJŠÍM DAREM
KE KONFIRMACI
jsou vedle Pisma sv. dobré náboženské knihy, jež vyšly našim nákladem v knihovničce *Nového Života*.

J. Maclaren: SKOTSKÉ OBRÁZKY.
Krátké povídky z náboženského života skotských horalů. Literární kritik »Zvonu« o těchto povídkách napsal: »Jest to četba mravně očistná, prostých, ale umělecky poetických obrysů. Málo knih zanechá tak hluboce poetický, trvale působivý dojem, jako tyto prosté obrázky.«
Cena brož. výtisku 2- K, vázaného 2-90 K pro předplatitele t. l.

J. Maclaren: BULDOG.
Rozkošná povídka ze života skotského učitele. »Patří ke knihám, které když odložíte, cítíte se posilováni k dalšímu dobrému boji a odhodláváte se, že i vy chcete žít užitečně a požehnaně.« Časopis »Světlo« č. 7.
Cena brož. výtisku 2-50 K, vázaného 3-50 K pro předplatitele t. l.

G. A. Molnár: VE VÍRU ČASU.
Básně z let úzkosti i naděje, k nimž rádi sáhnete, když mraky soužení, beznaděje i bolesti zastrou váš duchovní obzor.
Vyjde počátkem června.

DĚTEM
kupte knížku každodenního čtení od
Amy le Feuvre: POJĎ ZA MNOU!
Jen vázané výtisky za 1-70 K.
Administrace časopisu **NOVÝ ŽIVOT** v Chocni.

Máte už
knížky vydané
naším nákladem?

J. Maclaren: SKOTSKÉ OBRÁZKY.
Krátké povídky z náboženského života skotských horalů. Literární kritik »Zvonu« o těchto povídkách napsal: »Jest to četba mravně očistná, prostých, ale umělecky poetických obrysů. Málo knih zanechá tak hluboce poetický, trvale působivý dojem, jako tyto prosté obrázky.«
Cena brož. výtisku 2- K, vázaného 2-90 K pro předplatitele t. l.

J. Maclaren: BULDOG.
Rozkošná povídka ze života skotského učitele. »Patří ke knihám, které když odložíte, cítíte se posilováni k dalšímu dobrému boji a odhodláváte se, že i vy chcete žít užitečně a požehnaně.« Časopis »Světlo« č. 7.
Cena brož. výtisku 2-50 K, vázaného 3-50 K pro předplatitele t. l.

G. A. Molnár: VE VÍRU ČASU.
Básně z let úzkosti i naděje, k nimž rádi sáhnete, když mraky soužení, beznaděje i bolesti zastrou váš duchovní obzor.
Vyjde počátkem července.

DĚTEM
kupte knížku
každodenního čtení od
Amy le Feuvre: POJĎ ZA MNOU!
Jen vázané výtisky za 1-70 K.
Administrace časopisu
NOVÝ ŽIVOT v Chocni.

Nový Život. Náboženský list pro český lid. 1918-19, s. 47; č 7 [nečíslováno]; č. 9 [nečíslováno]